

76 אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלֶכֶם לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם רְאִישֵׁיכֶם שְׂבֻטֵיכֶם
ט אַתּוֹן קְנִימִין יוֹמָא דִּין פְּלִבּוֹן
קְדָם יְיָ אֱלֹהֵיכֶון רִישֵׁיכֶון

לקט בהיר

רש"י

(ד) הנה מה שהיו כולם מכונסים אנשים נשים וטף על זה
אין לריך לימוד, שהכתוב מונה בפירוש מן הגדולים שבהם
ועד הקטנים, אשר מן הסתם לא היה כן עד עתה משך
הימים שחזר להם משה משנה תורה רק האנשים הגדולים

בני לומדי תורה, וזה מגלה שאומרו (לעיל פסוק א') ויקרא משה לכל ישראל פירושו ממש כל ישראל אנשים נשים וטף
(רשב"ם), וגם שהיה זאת כדי להכניסם בצרית אמר הכתוב בפירוש לעצרך בצרית ה' וגו', ומה דקא קשיא ליה לרבינו ב' חיצות
"נצבים היום", שחיצת נצבים נדגוש מוך הצד"י משקלו נפעל שקבל פעולת ההצבה מאחר, והתנלות היא זאת ממשה
כאילו אמר להם למה אתם נצבים על ידי כולכם, מה כל הרעש הזה להציב לפני את הנשיאים ואת הטף ואת שואבי מים ומה
נשמנה יום זה, כדי להכניסם בצרית, ומה שאמר ציוס מותו ילא לו מחיצת היום, ודאי היום בשעה שדיבר עמהם, ועוד
באמת למה דוקא היום, ודאי שהיה זאת יום אחרון שלו שהיה עמהם ואלם לא עכשיו אימתו, וכל זאת לפי פשוטו, אבל
מדרשו בין חיצת נצבים בין חיצת היום יבא להלן בפסוק י"ב: (ה) ההכרח פשוט, שאם הם ב' חיצות מופרדות הלא נכלל
א"כ כל ישראל באומרו שצטייבם ולמה עוד כל איש ישראל, והוא כאילו אמר ראשיכם ראשי שצטייבם, כמו (ברא' כ"ד ק"ז)
האהלה שרה אמו, שהוא כמו האהלה אל שרה וכדומה להם (רא"ם), וכן פירשו האבן עזרא ז"ל, ומה שלא הספיק להכתוב
לומר ראשיכם, לפי שאינו מצורר פירושו מי הוא הראשים שלכם אם הכהנים אם הסנהדרין, לזה אמר שצטייבם שהם
הנשיאים, ומה שלא אמר ראשי שצטייבם, משום שרצה להדגיש שמדבר מן העליונים שלהם שהנשיאים הם צמעה מכל מי
שהוא, כלומר החביל בעליון והולך ממדריגה למדריגה עד התחתון שהם מוטבי עלים שהם עבדים זכרים ועוד למטה מהם
שואבי מים שהן השפחות (רב"ת), כי עתה כנס משה בצרית הערבות (ואמר להם שיקבלו כל זאת עליהם צהר גרויס)
שהיו ערבים זה לזה, ומפני זה הוצרך לסדרם לפי מדרגתם שכל אחד נתפס בעד אחרים לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו

אור החיים

ט. אַתֶּם נִצְבִּים. לריך לדעת כוונת מאמר זה"א,
עוד למה הוצרך לפרט ראשיכם וגו'
טפכם וגו' ולא הספיק לומר בדרך כלל כלכם"ב).
עוד לריך לדעת טעם הצרית הזה הלא בסמוך
(סוף תבא) אמר אלה דברי הצרית"ג, ואם רצה
לכלול גם האומר בפרשה זו בכלל הצרית היה לו
להקדים הדברים ויאמר על הכל אלה דברי הצרית,
ונראה כי כוונת משה בצרית זה הוא להכניסם
בערבות זה על זה כדי שיסתדל כל אחד בעד חבירו
לכל יעבור פי ה' ויהיו נתפסים זה בעד זה, והעד
הנאמן מה שגמר אומר הנסתרות לה' אלהינו
והנגלות לנו וגו' הרי שעל הערבות מדבר הכתוב,
ואין זה הצרית שאמר בסוף פרשת תבוא כי אחו

אור בהיר

א) מאתם נצבים עד שואב מימין מיותר, מה חידש להם בזה שהם כולם נצבים שם, גם חיצת נצבים, ולא אמר נקהלים או
עומדים. (ב) פירוש הגם שהוצרך לומר אתם נצבים מאיזה טעם שיהיה, על כל פנים די לומר אתם נצבים היום כלכם לפני ה'
אלקיים לעצרך. (ג) הרי שכבר כתב עמהם צרית בצרכות וקללות. (ד) פי' בזה שבעולם על עשרה פועלים יש ניצב אחד, אבל

שבטיכון סב
אנש ישראל:
וגיורך די בג
אעיה עד מלי
בקומא דיי אל

זקניכם ושמו
כל (איש) ישראל
כנעניים להחגי
צימי יהושע,
ויעשו גם המה
ושואבי מים ה'
בצרית, ולא ית
לעשותכם

מאות בני נת, שאו
זאת כבר, והכרח
כנעניים שבימי מ
בערמה כמו כן יו
בהם שנאו רק ו
הגבועים עשו כי
מוטבי עלים ושול
שבהם לא שייך ל

כל שבע וש
ושועריכם כל
ישראל הם ה
הפסיק הכתוב
כי אלו אחריו
בפסוק שלפניו
נתפסים על או
כמו כן, הגרים
וכמו שדרשו ז'
ט"ו) שום תשי

כאן אתם נצבים כי
רש"י'ל שם צנדה
כריתות שכולם נת
או אפשר שפירוש
והיכן הוא שלא לפ

אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם

זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁמְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל:
שִׁפְכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב
מַחֲנֶיךָ מֵחֹטֵב עֵצֶיךָ עַד שֹׂאֵב מִיַּמֵּיךָ:
יֵאָדָּר לְעִבְרְךָ בְּבְרִית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

שְׁבִיבוֹן סְבִיבוֹן וְסָרְבִיבוֹן כָּל
אָנָּשׁ יִשְׂרָאֵל: יִשְׁפְּכֶבוֹן נְשִׁיבוֹן
וְגֵיירְךָ דִּי בְּגוֹ מְשִׁרְתְּךָ מִקָּמָט
אָעִיף עַד מְלֵי מַיִרְךָ: יֵאָעִדְוִתְךָ
בְּקֶמָא דִּי אֲתִתְךָ וּבְמוֹמְתָהּ דִּי יֵי

רש"י

לקט בהיר

(אורח"ח - כ"י), לזה לא די ראשי שצטייטס אלא ראשיכם, עוד אפשר ציינוי זה שהם ראשיכם שאתם צירחתם אותם והם ראשי שצטייטס (ד"ד): (ו) שאין פ"י זקניכם זקנים צאים צשנים אלא השופטים הסנהדרין, וכן צפסוק הסמוך טפסס זכרים ואח"כ נשי ישראל ואח"כ הגר זדק ואח"כ חוטב עץ ושואב מימין (ראב"ע): (ז) כי ודאי שאינם מכלל ישראל, כי לענין ברית ולימוד תורה ולענין חשיבות אין שום נפ"מ כמה מתפרנס ואדרבה יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, אלא הם למטה מגרים גבי חושב שומרי מלות בני נח, שאם השלימו בלי מלחמה וקבלו עליהם ז' המצוות מותר לקיימן ולא שייך בהם לא תחיה כל נשמה כמו שביארנו זאת כבר, והכרח זה שאמרנו מכריח לרבינו להביא התנחומא (הגם שגראה שהוא דרוש) שפירוש תיבת גם הם שצפספר יהושע כנעניים שבימי משה וגם הם הגזעונים, אבל שם ציהושע פירש"י (וגראה שהוא פשוטו) שכמו שצני יעקב עשו בשכם החוי צערמה כמו כן יושבי גבעון החוי עשו צערמה: (ח) הם צאו להתגייר להיות גרי זדק ומשה רבינו לא קבלם, אפשר שהכיר בהם שצאו רק מפחד ומורא (מ"ל): (ט) גם המה שייך על העשייה שעשו הכנענים בימי משה לנצח צערמה וגם הגזעונים עשו בימי יהושע וצאו צערמה, אבל אינו דומה שיהושע לא הכיר בהם מיד וקבלם רק אח"כ כשנודע לו ששאתם חוטבי עץ ושואבי מים אבל משה לא קבלם והכיר ערמתם מיד (רמב"ן), ומה שהיו צריכים לערמה, משום שלא ידעו שבהם לא שייך לא תחיה כל נשמה (בד"א): (י) זה פ"י התיבה, שאין עובר כמו העציר, שהוא פועל עומד ואינו פועל

זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁמְרֵיכֶם. החשוב השוב קודם"י ואחר כך כל (איש) ישראל: (י) מחוטב עציך. מלמד"י שצאו כנעניים להתגייר"י) בימי משה כדרך שצאו גזעונים בימי יהושע, וזהו האמור בגזעונים (יהושע ע"ד) ויעשו גם המה"י צערמה, ונתנם משה חוטבי עץ ושואבי מים (תנח"י): (יא) (לעברך. להיותך עובר"י צברית, ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך אלא כמו "י" לעשותכם אותם): לעברך בברית. דרך

אור החיים

עליך לא יהיה אלא מקרב אחיך ולא גרים, אבל ישראל חייבין עליהם כאומרם ז"ל (נדה י"ג) קשים גרים לישראל כספחה ופירשבו לפי שאינם מלמדים אותם ככל הלוכד"י) הא למדה שנתפסים עליהם, עוד רמז באומרם אחס לנצבים וגו' לפני ה"י לפי שכל שהוא מרוחק מהקדושה קומתו נמוכה וראשו שפלה (צ"ר פי"ב ו'), לזה אמר כי להיותם לפני ה' נצבו ינשאו ראשם:
יא. לעברך צברית וגו' ובאלתו. טעם אומרם ובאלתו ולא הספיק צברית"י,

כל שצט ושצטי"י יתחייב על שצטו, זקניכם ושוטריכם כל זקן יתחייב על משפחתו, כל איש ישראל הם ההמון כל אחד יתחייב על בני ביתו, לזה הפסיק הכתוב כאן וסדר טפסס וגו' צפני עלמני) כי אלו אחרים נתפסים עליהם שהם הרשומים צפסוק שלפניו כל אחד כפי מה שהוא, ואין הם נתפסים על אחרים, שהטף אינם בני דעה, והגשים כמו כן, הגרים גם כן אין להם להשתרר על ישראל, וכמו שדרשו ז"ל (ויצמות מ"ה) צפסוק (לעיל י"ז ע"ו) שום חשים עליך וגו' כל משימות שאתה שם

אור בהיר

כאן אחס לנצבים כולכם, כל אחד ואחד יש לו מינוי ושררה על אחרים. (ה) פ"י נשיא כל שצט. (ו) פ"י צפסוק צפ"ע. (ז) רש"י"ל שם נגדה מביא דעה זו, והגם שרש"י צעלמו סותרו צטענה דאמריין צטוטה ל"ז שכל אי' מישראל קבל עליו מרי"ג וחק"ן כריתות שכולם נחשבו זה בזה, הרי מזה שלא נחשבו על הגרים שהיו שם, אבל התוספי' מישבו שלא מנה הגרים לפי שלא ידע חשבונם, או אפשר שפירוש דברי רבינו לאו משום ערבות אלא מפני אידך טעמי האמורים שם עיי"ש. (ח) ולא אמר לשון אחר, וגם לפני ה', והיכן הוא שלא לפני ה'. (ט) כי פירוש ברית הוא, כשב' נדדים מתפשרים זה לזה ומצטייחים זה לזה תנאים, ולזה הקשה למה היו

וּבְאַלְתּוֹ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּרַת
עִמָּךְ הַיּוֹם: שני יב לְמַעַן הִקִּים-אֶתְךָ

אֲלֶיךָ גַּר עִמָּךְ יוֹמָא דִּין: יב בְּדִי'ל
לְאַקְמָא יְתָךְ יוֹמָא דִּין קְדַמוּתִי

לקט בהיר

רש"י

העברה" (כ) כך היו כורתי* צריחות עושין מחילה
מכאן ומחילה מכאן ועוזרים בנתיים, כמו שנאמר
(ירמ' ל"ד י"ח) העגל אשר כרתו לשנים ויעצרו בין
צתויו: (יב) למען הקים אתך היום לו לעם. כל
כך הוא נכנס לערוה למען קיים אותך" לפניו לעם
והוא יהיה לך לאלהים לפי שדובר (לך) ונשבע
לאבותיך שלא להחליף (את) זרעם באומה אחרת לכך
הוא אוסר אתכם בשבועות הללו" שלא תקיעוהו
אחר שהוא* אינו יכול להבדל מכם (תנח"י) עד כאן
פירשתי לפי פשוטו של פרשה, ומדרש אגדה (תנח"י)
למה נסמכה פרשה אחת נצבים לקלות" לפי
ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים" חוץ ממ"ט

שינוי נוסחאות • כורתיים ברית • שינוי

יואל, ואח"כ אמר שאל יענה אותך כינוי הכ"ף שפירושו
אותך, לא כן הוא, כי כ"ף זו שנסוף התיבה משמש ב'
שימושים, פעמים פירושו אותך כמו לשמרך לנסותך לנסות
אותך, אבל פעמים פירושו אָתָּה, כגון בשנתך בנייתך ובלכתך
בדרך, וכן יהיה צמה שלפנינו לעברך לעבור אתה, ומציא
רציה מפ' ואחשנן דכתיב ואותי צוה וגו' ללמד אתכם חוקים
ומשפטים "לעשותכם" אותם, ששם ודאי שאין פירושו
לעשות אָתָּכֶם שתיבת אותם מנגד זאת אלא פירושו לעשות
אָתָּם (רא"ם): (יא) כלומר אין שום נפ"מ היאך נכנס
צברית אם עומד או יושב או עובר, אלא אמר דרך העברה
שכן היה הנהוג, והטעם, לומר ככה יבחר ויחלק העובר
עליה (רש"י בירמ"י): (יב) ר"ל אין פי' תיבת "הקים"
הקים מחדש שהלא נעשינו לו לעם במעמד הנבחר, אלא

פירושו להיות קיום להעמדה שלא חכפרו בו ולא חדלו ותברחו ממנו בהקנטה ובעזרת התורה (אוד"ח), מאחר שאינו יכול
כניכול ליקח לו אומה אחרת ולא מפני שהוא צריך לכם (תנח"י), וזה פי' כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבותיך: (יג) שבועה
וצרית היינו הך, כלומר לזה משביע אתכם בקללות האמורות לקמן וצ"ב תבא, ולא די לכרות ברית שאם תעברו על התורה
ותכפרו באלהותו גם הוא ישליך אתכם מהיות לו לעם, וזה פי' אומרו צברית ובאלהו (רא"ם): (יד) פי' למה דוקא פרשה
זו שאחר הקללות התחילה באחת נצבים היום, כלומר רוצה לתרץ וליישב תיבת נצבים ומצינת היום, שלפי פשוטו למה אמר
דוקא נצבים ולא מכוונים או נקהלים: (טו) אמר בלשון זה (והוא לשון התנחומא) ולא אמר צ"ב שרוצה לומר תיבת מאה
כלומר הרבה, וע"פ דרוש אפשר לומר שאם נחשוב כל חלי וכל מכה יש באמת מאה אבל אינם נחשבים שאין ידוע מה זה חלי
ומה זה מכה, לזה אמר מאה חסר שתיים כלומר חסר פירוש של שתיים (ד"ד):

אור החיים

והצאר בהעיר עוד למה מעיקרה הולך לצרית ולא
הספיק גזירת מלך צמורה העונשים הכתובים
בחורה, אכן טעם הדבר הוא לפי שחצא הסצרה
לאדם לומר שיעבור עבירה אחת והוא שימרוד
בעיקר ויענש עונש אחד על עבירה אחת, ויותר
נכון הוא לו מהיות מודה בה' וצחורתו ויתחייב על
ל"ו צריחות וכמה מיתות ועונשים, אשר על כן
נתחכם ה' והעצירם צברית לחייבם על כל פרט

אור בהיר

צריכים לקבל על עצמם הקללות, ולא די מה שקיבלו ע"פ הצרית, ופיטעו שיענשו אם יעברו תנאים שצברית. (י) פי' משה ביאר
הצרית, כי צרית ושבועה היינו הך. (יא) כאלה הנשבע בחייו, ופירושו של הדברים הוא, שמכה גזירת מלך לצד הגם שחייב לעבדו
בכל פרט ופרט, אבל אם עזב אותו וכפר במלכותו הלא אין עוד מלך עליו ופטור, מה שאין כן אחר שקיבל כל פרט ופרט ע"ע בחייו
ובכל האלות, מה יועיל א"כ לכפור, הלא על הכפירה לצד החייב כל האלות, וכן על כל פרט ופרט. (יב) הלא כבר הקים אותם לו

לְעַמָּא וְהוּא יו
דִּי מְלִי'ל קָךְ
לְאַבְהֶתְךָ
וְלִיעֻקְבִי: יג
בְּלַחֲוֹדִיבֹון אָן

שצחורת כהניכ
לעמוד באלו הו
הרבה הכעסם
והרי אחס קוי
קיים והוא מאי
להאיר לכם (ס)
אתכם ומליצין ו
מזו פיוסין הם
(תנח"י), דבר אחר
מפרנס לפרנס
מלצה"י כדי לו
שמאל (ש"ח י"ב
שינוי נוסחאות • והוא

אתכם בליה חו"
המתיס: (יח) ל
ומשיבכם לפניו,
לזה אמר שאינו ה
גם מדוייק
לדרך הו', אבל ל

למען הקים או
מעולם האלות
ובזה התקיימו
הערבות, שלא
לעבדיו להכבדו
אמר כי אלהיו
לעם פירוש
לאחוריהם ה

אונקלוס

דברים כט נצבים שמד

יה יהי במשמעה ית פתגמי יה והיה בשמעו את דברי האלה →
 מומתא קדא ויחשב בלבה קמימר שקלא יהי די ארי הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום

רש"י

לקט בדיר

מגל"כ עשב מר כגידין שהם מרים כלומר מפרה ומרצה רשע בקרבכם: (יח) והתברך בלבבו. לשון פונה וגו' ללכת לעבוד. ג) רש"י צעמנו אמר כן לעיל ושמה השיא לב אחד מכס אותו ללכת אחריהם דהיינו לעבוד, ואיך סמר את עצמו. לזה אמר הוא ז"ל שאין ראון רבינו לפרש תיבת "פן" הראשון אלא כוונתו נדיבור המתחיל על "פן" השני שנכתוב פן יש צנס שורש פורה וגו' ומה שכחב אשר לצבו פונה היום אינו דיבור המתחיל ואינו לשון הכתוב אלא לשון רש"י והכל דיבור אחד, וראון רבינו לתרץ יתור הכתוב לומר ב' פעמים פן יש צנס, ואמר, שפן ראשונה כמו שאמרנו פן יש צנס מי שדעתו ורלונו לילך לעבוד וגו' ופן השני הוא דבר אחר (וכאילו אמר ופן יש) פן יש צנס מי שלצבו פונה מלקבל על עצמו הברית, והוא שורש פורה ראש ולענה, ומה שאמר אח"כ והיה בשמעו וגו' שייך אחרווייהו והאמת יורה דרכו שפי' זה נכון מאוד בלשון רבינו, וכן פי' האוה"ח הק' עיין בדבריו הערבים, וכן פי' בעל ד"ד ז"ל, וכן הוא בדפוס הא': (כו) זה פי' תיבת פורה שהוא מלשון פרי, ראש ולענה שמות עשבים מרים ונארמי גידין שמש כן תרגם יונ"ע (ירמ' ט' י"ד) לענה מרר כגידין, וזה מה דאמרינן בסליחות רוי נפשין כגידין

אור החיים

כשלא יאצה ה' סלוח לו הוא כיה) אז יעשן אף ה' (אומרו אזי) פירוש כשיחטוא אחר כך שפרה ראש ולענה אז במקום שחשב להקל עונשו ונהפוך הוא שיעשן אף ה' וקנאחו באיש ההוא ורצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה, ונמלא כי מלצד שלא הרויח כלום צמחשבתו הרעה שהרי כל הרעה הצואנה עוד לו שחרצון בו כל האלה, מה שלא יהיה לו כן אם יקבל השבועה עתה שהגם שיתחייב זה צדא עליו הרע ויקרא אל ה' יסלח לו ולא תרצון בו כל האלה כיון שעשה מה שעלו וקבל האלה עתה אלא שהתנחל מינרו ירחמבו עושהו, מה שאין כן אדם הצלועל שיצטל השבועה עתה בלבו שהוא מקשה עצמו לדעה וגורם רעה לעצמו). והנה הגם שאמר הכתוב באיש ההוא הוא הדין משפחה או שצט וכמו שגילה הכתוב לבסוף כאומרו ואמר הדור האחרון וגו' וראו את מכות הארץ ההוא וגו' הרי כי לא לאיש אחד יחד עונש האומר אלא גם לרבים אשר יזמו ככה,

ואומרו ומחה ה' את שמו מתחת השמים(יח), דע כי שורש נשמות עם בני ישראל יסודותם בהררי קודש תחת השמים בסוד (ישעי' ס"ו) השמים כסאי, והנשמות הם חלוצות מתחת כסא כבודו יתצדק(י) והבן, וכבר ידעת סוד השם(י) כי היא הנשמה, וכמו שהארכנו במקומה אחרים, ואמר הכתוב על המשחרר בלצבו ומחה ה' את שמו שהיא נשמתו משורשה שהוא תחת השמים, וזו היא כריתת הנפש משרשה, ואומרו והצדילו ה' לרעה קשה אחר שמחה ה' את שמו(יח) מה מקום להבדלה, אכן לפי מה שקדם לנו כי כל נשמות עם בני ישראל שורש אחד להם כאומרו (ישעי' ס') נלר מטעי, וכמו שרמזו ז"ל (ויק"ר פ"ד) בפסוק כל הנפש הצאה לבית יעקב וגו' שהגם שהם ע' קראם נפש לאד צחינה השורש, לזה כשאמר הכתוב ומחה ה' את שמו ביאר הכתוב שלא ישלוע עליו חלק הרע לאצדו לאיש המשתחרר בלצבו עד שיצדילו ה' ויגביל החלק שישלוע בו הרצועה רעה(יב) כי הקליפה השולעת

אור בדיר

לד) ופי' תיבת כי אלא, והוא ה' מדי' לשונות שכי משמש. לד) ממני יהיה אז. ול) וכל זה אינו חוזר לתחילת פסוק י"ז שמדבר במחשבת עבודה זרה, והם ב' ענינים, ונכון אם כן מה שאמר ב' פעמים פן יש צנס. לד) ומה מוסיקף צוה על הקללות שכבר נאמרו. טל) ואם כן מקור ושורש הנשמות מתחת השמים. כו) פי' שמו של אדם, כגון ראובן או ישעי', שמן השמים נותנים דעתו של האז לננות שם לצבו כפי שורש נשמתו. מא) א"כ כבר הוא אינו, ולמי יצדיל. מב) כדי שלא יכאז לכל

יְהִי־לִי כִּי בְשִׁרְרוֹת לְבִי אֶלְךָ לְמַעַן
סְפוֹת הַרְוֶה אֶת־הַצְּמֵאָה לִי לְאִי־אֵבֶה
יְהוֹה סֶלַח לוֹ כִּי אֲנִי יַעֲשֶׂן אֶף־יְהוֹה

בְּהַרְוֹר לְבִי אֶנָּה אֶזְרֶה בְּרִיד
לְאוֹסְפָא לֵה חֲמָאִי שְׁלוֹתָא עֵר
וְדִנּוֹתָא: יֵרָא יִיבִי יִי לְמִשְׁבֵּק לֵה
אֲרִי בְּכֹן יַחְמַף רְגָזָא דִּי וְחֲמַתָּה

לקט בהיר

רש"י

מרכין, ואין פירושו גידי צטר שצבעל חי שהם קשים ולא מרים, ורזונו לומר אדם כזה שאינו מקבל עליו הצרות הוא שורש רע הגם שעדיין אין רעתו ניכר לחוץ כמו שורש עשב מר שעדיין אין כאן שום מרירות שהוא מכוסה וטמון אבל עמיד הוא להנמיה ולגדל עשב מר, גם יש להעמיס בדברי רבינו שיסית וידיח אחרים עמו דזיעותיו הנפסדות (ספורנו): כי) פ"י ינכר את עצמו, כמו מי ששומע קללה או אומר קללה על אחרים מנכר את עצמו ואומר "בר מיין" (ראב"ע), ולא דוקא שאומר בפיו אלא יחשוב ברכה לעצמו ברכת שלום, הגם שלא יהיה מצורך יותר משאר כל העדה, אבל די ברכה בזה שלא יבואו עליו קללות ויהיה לו שלום כמו שאר כל העדה הגם שהוא יעשה מה שלבו חפץ שהרי לא קבל עליו את הצרות (רא"ם): כח) מביא ראיה מתיבת והתגלה שפירושו יגלה את עצמו ולא שיהיה מגולה מאחר, הגם שראוי היה לומר ויתבצר ויתגלה ויתפלל, ויהיה פ"י משקל התפעל שקבל הפעולה מעצמו לעצמו, וכן והתפלל,

צרכה"י) יחשוב בלבו ברכת שלום לעצמו לאמר לא יבואוני קללות הללו אך שלום יהיה לי (פס"י): והתברך. בנדיר"א שוי"א בלע"ז, כמו (ויק"ג י"ג ל"ג) והתגלח"י, והתפלל (מ"א ח' מ"ב): בשרירות לבי אלך. במראית לבי, כמו (צמד' כ"ד י"ז) אשרנו ולא קרוב"י, כלומר מה שלבי רואה לעשות: אלמען → ספות הרודה. לפי' שאוסף לו פורענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם וגורם עתה שאלפרס עם המזיד ואפרע ממנו הכל, וכן תרגם אונקלוס דליל לאוספא ליה חטאי שלוחא על זדונתא שאוסף לו (אני) השגגות על* הזדונות: L הרודה. שוגג, שהוא עושה כאלה שכור"א שהוא עושה שלא מדעת: צמאה. (עון) שהוא עושה מדעת ובתאוה (פס"י): (יע) יעשן אף ה'. על ידי כעס הגוף מתחמם והעשן"י יולא מן האף, וכן (ש"ב כ"ב שינוי נוסחאות * ע"ס.

ופי' "כי" בשרירות לבי אלך כשאר בשרירות לבי אלך שהוא אחד משמושי "כי" הנכלל בלשון "אם" (חזק"י), או יהיה פירושו אלא בשרירות (רשב"ם): כט) שורש המיבה שור, ויהיה שרירות מתיבות הכפולות כמו אדמדם סחרהר, ואמר כלומר, כי הלז אין לו עינים אלא מה שנראה לו לעשות (סה"ז): ל) אמר לפי במקום תיבת למען, שאין פ"י למען שהוא המתבצר עושה זאת למען שיוסיפו לו השגגות על הזדונות, הוא עושה מחמת חיותו ורוע מעללו, אבל אם האמת שעל ידי מעשיו ופעולותיו יוסיפו לו שייך לומר למען, ופירושו לפי, כלומר אני מזהיר אותם כן לפי שאוסף לו, ודוגמתו כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימך אין פירושו שהוא יכבד בשביל אריכת ימים אלא אני מנוך כבד לפי שעל ידי זה יאריכון ימך (ג"א), וכן פירושו הרמב"ן ז"ל, ואמר שאוסף לו, לפי שתיבת ספות הוא מקור ואינו מקבל שום כינוי ופירושו כמו לספות, לזה אמר שענינו הוא שאני הקב"ה אוסף לו, גם אמר פורענות שללא זה אין לו הבנה, כי ודאי שאם עשה עבירות שוגג ומזיד שיתוסף זה על זה, אלא הפי' שיתוסף מחדש הפורענות של שוגג (רא"ם), ופי' את הנמאה עם הנמאה, והוא על דרך מה דאיתא בר"ה י"ו. אמר רבא ועון עצמו אינו נמחק דאי איכא רובא עונות מחשיב בהדייהו, אף כאן הגם שהיו השגגות נמחלים לו עד עתה עכשיו שהרבה לפשוע להתחכם על יוצרו מלקבל עליו הצרות יתעוררו ויטרפו (רע"מ), וראיתי דבר נאה ומתקבל מן הגאון רבי אפרים זלמן מרגליות ז"ל בספרו הנכבד שם אפרים ליישב תיבת והתבצר לשון התפעל מאחר, ולשון למען, אשר אינו רחוק להעמיסו בדברי רבינו, והוא, כי רבינו אומר מפרה ומרצה רשע בקרבנס כלומר חוטא ומחטיא את הרבים, וידוע שעונשו של זה שאין מספיקין בידו לעשות תשובה, פ"י נותנים מן השמים עקשנות בלבו שלא להרתע ולהכנע משום קללות ויסורין, ולשון הרמב"ם בה' תשובה, שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים הללו וכו' שמועטים ממנו התשובה ואין מניחים אותו לשב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שעשה עכ"ל, וזה שאמר הכתוב והתבצר יהיה נחפעל מן השמים שינכר את עצמו ולא יורתע מכל הקללות הללו אלא יאמר שלום יהיה לי וגו', ולמה יעשו לו זאת מן השמים למען (כדי) לספות לו אני הקב"ה וגו' וכדי שלא יאבה ה' סלוח לו כי אז (אלא אז) יעשן וגו' וממה ה' את שמו וגו': לא) שפי' רוח שבע, כמו (ישעי' נ"ח י"א) כגן רוח שפירושו כגן אצל הנהר ששבע תמיד ממים, כלומר אדם שכור שהוא מלא ושבע מין שותה יין ולא מחמת שזריך אלא שאינו יודע מה הוא עושה: לב) לאו דוקא עשן אלא רוח ואויר,

בְּנִבְרָא הוּ
לְוִטְיָא דְכ
וְיִמְחִי יִי
שְׁמִיָּא: כ
מִכְל שְׁבִט
קִימָא דְכָח
הֲרִין: כא

ע"י ענה עשן
הכתוב משנ
לשמוע כפי
אנפרמני"ע
המדה: (כ)
הוא אומר
התורה הוא
הזה לשון
פיסוק הטע
הקללות הכ
דבוקים זה
תחת התור
לפיכך לשון
שינוי נוסחאות
הנושא הוא ה

חקרא רעב
מגביל לו
רבא (תעניי
שלוה עליו
במטחו ולו
ואומרו מכו
כל השבטיו
לזולתו. או
שאחר שימ
לרצועה הר

6

Isaac ben Judah
ספר "הא-לוה"

5

פענת רזא

והוא ביאור יפה

על

חמשה חומשי תורה

לאחד מגדולי הראשונים

רבינו **יצחק ב"ר יהודה הלוי ז"ל**

ותוכו הגהות ופשטים יפים ומחוקים מאת
הגאון המובהק מו"ה יצחק ב"ר שמשון כ"ץ זצ"ל
חתן מהר"ל מפראג זצ"ל

עם ביאור רחב ופירוש נחמד
רזא דמאיר

נדפס מהדורה חדשה

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשכ"ה לפ"ק

יהדות
המזרח

בין הנתיקה
טל. 85617

143 E1-W
The Old C

7

לפניהם סמוך לראשון (יח) להשבון עונות וקודם לו שיהיו מותרין ומוזהרין ועומדי מלחזור ולחטוא. ונראה לרבי הטעם בזה כדי שלא להסמיך קללות דכי תבא לר"ה והפסיק ביניהם בסדר אחר דהיינו נצבים (יט) וכן אנו קורין במדבר קודם (כ) עצרת להפסיק בה בין קללות שבבחקותי לעצרת כדי שלא להסמיכן, הרי"ן: (ו) נראה עוד יותר כי משה רבינו ע"ה רמז באהם נצבים היום בהיי (כא) הידוע ר"ל כי ביום הידוע הוא יום ר"ה אהם נצבים לרוב ליום הדין כלכם לפני ה' אלהיכם כלליתם ופרטיכם כולם כאשר פורט והולך והוא בענין יהי היום וגו' להתיצב וגו' דאויב וזה סמיכת הפרשה הזאת עם שלפניה מה כתיב למעלה מן הענין תשכילו וגו' פירוש שהזהירם משה לומר למען תדעו ותחכמו שכל מעשיכם אשר תעשו אהם עתידים ומוכנים להתיצב עליהם לדין ליום ר"ה, לכן נאו דרכיכם ותכמו ומוסר אל הפרעו לתקן מעוות מעשיכם נגד היום הזה שנה שנה, ומבאר והולך מי ומי ההולכים ועוברים לפני שם ג' כתות שהלך רז"ל, דהיינו ראשיכם שבטיכם זקניכם ושופריכם, הם הם הנהוגים להיות חשובי הדור ועיני העדה הם כת הצדיקים, כל איש ישראל הם ההמון מסתם העם שהם הבינוניים, טפלים וגו' הם הם פחותי המדרגה, לטעם זה מפי עדיף לקרותה סמוך לר"ה מלפניו כיון שהוא התעוררות עליו לתשובה ולשפר מעשיהם עד יום הדין הזה להזכר לפניו ית' ברחמים): L

סליקא לה פ' נצבים, ברוך ה' צבאות יושב הכרובים:

ובעזרת בהלך נרו עלי ראשי לאורו אלף, נתחיל סדר ויצד:

בן מאה ועשרים וגו' לא אוכל וגו' (ט) פי' פשוטו (כ) כי זקנתי ועוד וה' אמר אלי וגו' כלומר גם בלא"ה אמר ה' אלי וגו' שלא אעבור (ג) ועם כ"ז אינכם טפסידים בזה כלום כי ה' אלהיך הוא עובר לפניך וגו' ואין מנהיג ודבר כמותו: כי אתה תבוא את העם הזה וגו' (ד) שמעתי דהאי ויקרא משה ליהושע עם ויצו את יהושע בן נון דלפקמן בפ' האחרת שייכו וקאי תרווייהו תבף אחר ויאמר ה' אל משה הן קרבו וגו' דלפקמן בסמוך שהקב"ה אמר למשה קרא את יהושע וגו' ואצונו, והיכן מצינו שאמר הקב"ה

רוז דמאיר

אלל בלס במקומי וכו'. (יח) כ"ה בצמד"ר פ"ל וקה"ר פ"ט. (יט) קן תרלו גם החוס' סס. (כ) ובחוס' סס כתבו דמה שקורין פ' במדבר קודם עלרת משום שהוא ר"ה לפירות האילן, והכי אימא צמגילא דל"א ט"ז שקורין לפני עלרת בקללות שנת"כ. (כא) כ"ה בחוס' ריש קדושין וריש כחובות פ"ט:

ע' בדעת זקנים עוד מפי' זה, ויתכן דק"ל כיון שאמר שלא יוכל עוד ללכת ולבא מחמת זקנתו למה אמר אח"כ שהקב"ה א"ל שלא יעבור, דמשמע ה"ל א"ל א"ל כן ה"י ביכולתו לעזור להם במלחמה הלא בלא"ה זקן הוא. לזה ט"כ פי' זכו' ואט"פ ט"ז בזה כמה דרשות טכ"ז אין מקרא יולא מידי פשוטו כבש"ס שנת ס"ג וט"ס יבמות כ"ד. (ב) כ"פ גם האבן עזרא. (ג) ואלו מחמת זלזל הפחדו כאשר ראיסת במלחמת עמלק (כ"פ בשלח י"ז י"א) וה"י כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' ע"ז השיב משה כי ה' עובר לפניך ואינך מפסידים כלום. (ד) יתכן דק"ל דכאן כתיב

ליהושע כי אתה תבוא כמיש רש"י כ שאתה תצוהו בכתיב באתחנן וצו או תאמר לו כי אתה תבוא וגו' בשמי, ו שאמר הקב"ה למשה קרא את יהו ויצו את יהושע וגו', ובשכ"ל שקראו מתהלה לזקנים ואמר כי אתה תבוא כפירש"י אבל באמת הש"י לא אמר דבר אחר לדור וכו' לכן א"ל פ"ש הרי"י מאור"ל יגש: (י) הן קרבו ימך (י) יוני קורין לאחת הונא, וא"כ מה משו אחת, קרבו תרו, הרי תלת, ימך ו להמשה ימים היו מיתה המופת, א אם כבר הגיע לגבורות (ט) אפי' מת והסתרתו פני מהם (כ) דרך חבה כ שהטא לאביו והוא הולך לו וא"י עליו ומסתיר פניו מהם, ג"ן: דעות צרות זו לזו (י"ג) כגון זיבורא ועקרו וכן בעונותינו בדרותינו אלה שה עליו לשומר או כושל מתיירא פן י' שמא ירגיל לעשות לו כך, הרי ה אסתיר, (טו) בנימט' אלף ושלש מז ויגיע לימים אלף וגו', כלומר ש"כ שההסתר פנים יה"י כמנין הסתיר ויגיע לכשיעברו שנים האלה, או איש במהרה בימינו, וא' של אסתיר מספר הסתר אסתיר מכון לזה, ה ורבינו בכור שור אמר דנראה לו וכו', תשר"ק הוא אלף, צפע"ס הו משיות שהוא לאלף ר"ן כדלעיל, ימח"ז הוא ל"ה, הרי אלף ושל

רוז

כתיב כי אחס תבוא דמשמע שהוא יח' כתיב ביו"ד שהוא יציאס וע' בשפ"ח בש"ס סנהדרין ט' ע"א. (י) ייחוד מל' כ"ח ע"א. (י"ג) ל"ע שלפנינו במ"ק כ"ח ולמד סס מחסו וע"ש בחוס' שכתבו ש הרבה כמ"ש בסופה י"ג ופסע כמה פ (ט) כ"ה בש"ס מ"ק סס. (י) יתכן דק"ל ע"כ פי' לשון חסו ע"ד ברוגז רחס דק"ל שהיל"ל לרות רעות ורבות ע"כ בדעת זקנים בחוס' ביחור. (טו) ה

תַּחבֹּלוֹת רְשָׁעִים מְרָמָה: וּדְבָרֵי רְשָׁעִים
 אַרְבָּבָדָם וּפִי יִשְׂרָיִם יִצְלָם: אִזְהַפּוֹךְ רְשָׁעִים
 וְאֵינָם וּבֵית צַדִּיקִים יַעֲמֹד: הַלְפִי־שִׁכְלוֹ
 רְמוּתָא: וּמְלֵי דְרִשְׁעֵי
 כְּמִנּוּן לְדָמָא וּפּוּמְהוֹן
 דְּתִרְצִי מִפְּצֵי לְהוֹן:
 וּנְתִיבְכוּן רִשְׁעֵי וְלֹא
 נְשִׁתְּפוּן וּבֵיתֵהוֹן

דְּצַדִּיקֵי יָקוּם: הַנְּבָרָא מְשִׁתְּפַח בְּפּוּמָא דְסוּכְלַתְנוּתִיהּ וְחִסִּיר רְעִינָא יִהְיוּ לְשִׁמוּתָא:

רש"י

(ו) דברי רשעים מרמה. יועלים לרעות נידם או על ידי עדות שקר: ופי ישרים. כשזומעים את עמם יללו לנרדפים, שמגלים את עמם, או אם עדים הם מוזמין אותם: (ז) הפוך רשעים.

מצודת דוד

מרמה. לעשות מרמה: (ו) ארב. לארוב על דם נקי בעדות שקר: יצילם. יצילו את הנידונים, כי ירבו לחקור עד יוכחשו זה מזה: (ז) הפוך. כאשר יהפכו הרשעים או אינם בעולם ויאבדו זכר למו, אבל בית הצדיקים יתקיים לעד: (ח) לפי שכלו. כל איש ישובח לפי שיעור שכלו אם רב ואם מעט, אבל מי שלכו נטה מחכמה יהיה לבזוין:

אבן עזרא

ופי ישרים. שידברו היושר יצילם פיהם מיד האורבים להם: הפוך. השם יהפוך אותם ממקומם: ובית צדיקים. חושבי משפט יעמוד ולא יהפך: (ח) לפי שכלו, טוב. שנים דבקים, וכן פירושו בעבור

רבנו יונה

תחבולות רשעים מרמה. לא די כי לא ישיתו לב להזר מן האונאות, אבל יעמיקו וישתוננו כליותם לעשות מרמה, ובשכל אשר נתן ה' יתברך באדם להכירו ולעבדו, והרשעים נעזרים בו לחטא ולהרשיע, ויש בידם עון הפועל ועון המחשבה אחר אשר יצא לפועל, וכן כתוב וכן הוי חושבי און ופועלי רע על משכבותם (מיכה ב א), גם אם לא חצא המחשבה לפועל ענוש יענוש עליה, אחרי שהוא נגואל בחטא ההוא, כאשר מפורש בדבריהם ז"ל. והנה הודיעך מדת הצדיקים למען תאחזו בה, וכי הרשעים יענושו על השתמשם בשכל לחשוב בו תחבולות לחטא ולהונות, לבוד ענושם על הפועל, לשון תחבולות ענינו העמק הלב ברברים עד שיכחן הכליתם, כענין ונכון תחבולות יקנה (לעיל א ה). עוד למדך עונש הרשעים, כי המה תכמים להרע, ויודעים לחשוב תחבולות ומרמה, והיה בידם להשכיל תבונות אל הנתיבות הנכוחים, ומשכו אותם התאוה לבחור המרמה מן המשפט, ועוד הראה אותך מזה, כי יש להאמין על

מדרשי חז"ל

(ז) הפוך רשעים ואינם וגו'. זה דור המבול. ובית צדיקים יעמוד, זה נח, אלה תולדות נח. כל זמן שהקב"ה מסתכל ומתהפך כמעשיהם של רשעים אין בהם תקומה, דור

מטב הוא זיליא וע
 אית ליה מן ו
 דמתיקר וחסיר לחו
 ידיע צדיקא נפ

ונעודה לב. שהניע לנו
 יהיה לנו: נעודה. כמו
 ג, וכן בן נעוה המרדו
 נעוה מי שלנו נעוה, מג
 מצוד
 ח) נעודה. מלשון נע, נ

שמחזיק עצמו למכבוד ונ

הרבה, וכן כבר מאד (בר)

לחברך אם לא נמצא בו
 כך, אך תשבחנו לפי שו
 חלק מן השכל ראוי לה
 ונעודה לב יהיה לבו. מי
 האמת לא יודה עליו ול
 בהפכו מפני שסברתו הפו
 לא למהלל ולא לכבוד,
 ולעזור השקר ולאמר לרע
 ראוי לכבוד כי אם לבוז
 ידוע מדרך המוסר כי א
 לפני ה' יתברך הסלסול דו
 הצניעות, וענין הגאווה הוא
 וענין הסלסול שיחשוך ע
 ואמרו במוסרים השפל מג

(ז) יודע צדיק נפש בהמת
 ברתיה דכלבא שבוע, שפ
 מכל נכסיה. אזלא ואיתנסינ
 תיכנא. הוי קא מנקיט ליה
 הואי לי רמינא לך ירושלינ
 להון כאינשא וקא קרי אבנ
 דתיבני דילדת איתתי ולית
 ר"ע לאנתתיה חזי גברא ד:
 ליה זיל הוי בי רב, אזל
 אליעזר ורבי יהושע. למיש
 לכיתיה, שמע מן אחורי ו
 לדביתהו, שפיר עביד לך אב
 דשבקן ארמלית חיות כולו
 לדילי ליהוי תרתני סרי שנין
 לי רשותא איהדר לאחוריה,

נבאית אנגליא
 נחמה אהרונ
 כבודותי לורג אפוארג

Midrash Tanhuma, 2006

מדרש תנחומא המבואר

לשון המדרש - מנוקד.
ביאור המדרש - בהיר ומקיף
מיוסד על מפרשי המדרש.
מסורת המדרש בעריכה חדשה
בתוספת מאות מראי מקומות חדשים
למאמרי המדרש.
מפתח עניינים ופתיחות למאמרי המדרש.
קונטרס הערות.
מפתח ערכים לנושאי המדרש
טקסט המדרש על פי דפוס מנטובה שכ"ג

הוצאת מכון המדרש המבואר

ספר דברים

פרשיות
דברים וזאת הברכה

חובר, לוקט ונערך
ע"י חברי "מכון המדרש המבואר"

שנת תשע"ב, עידן ירושלים ת"ו

כ (10)

ה' לא ש' ברוך הוא אתם בני בם, תצי ג יב) דרף שהעמיד והקורה ב עליהן, ה' נאמר, ה' אמר לפרשת ק עם שתים מיד הוריג מפיסן. מו

פרשת נצבים

מסורת המדרש
דש"ה הפוך רשעים ואינם תניב נצבים אי (כ"ד); ילק"ש נצבים תתק"מ כה"ע, מיכה הקניז, ע"י ב"ר פ"ל א'

א. א. א. אתם נצבים היום. זה שאמר הכתוב, (משלי יב ז) 'הפוך רשעים ואינם, ובית צדיקים יעמד'. כל זמן שהקדוש ברוך הוא מסתפל במעשיהם של רשעים ומתפך בהם, אין להם תקומה. הפך במעשיהם של דור המבול, לא היתה בהן תקומה, שנאמר, (בראשית ז כג) 'וימח את כל היקום'. הפך במעשיהם של אנשי סדום, ולא היתה בהן תקומה, שנאמר, (שם יט כה) 'ויהפך את הערים האלו'. הפך במעשיהם של מצרים, ולא היתה בהן תקומה, שנאמר, (שמות יד כח) 'ולא נשאר בהם עד אחד'. הפך במעשה של בבל ולא היתה לה תקומה, שנאמר, (ישעיה יד כב) 'והכרתי לבבל שם ושאר וגו' ונכד'. ועל כלם אמר דוד, (תהלים לו יג) 'שם נפלו פעלי און וגו''. אבל ישראל, נופלין ועומדין. וכן הוא אומר, (מיכה ז ח) 'אל תשמחי איבתי לי כי נפלת קמתי וגו''. (מלאכי ג ו) 'כי אני

"אתם נצבים", לומר שאחרי כל היסורים ישראל קיימים ואינם כלים לעולם.

ה' לא שניו ברוך הוא: כליל, אבל בם, הרי כו על החורבן, דומה, לגבו ומעמידים את החצאים, שהיפסדין ב לך נאמר פרשת התוכח

וכאשר און לפרשת קלל שהן תשעים שנאמרו מפ הקרבנות וקרו ב"ר מג, ב, ו מפוסן בדברי ויקרא מש

א. "אתם נצבים היום בלכם לפני ה' אלהיכם ... כל איש ישראל", אמר כתוב זה אחרי כל פרשת התוכחה שלמעלה, זה שאמר הכתוב: "הפוך רשעים ואינם, ובית צדיקים יעמד", בהפיכת רגע נהפכים הרשעים ואינם עוד בעולם, ומשפחת הצדיקים נשארת תמיד לעמוד (ראה ב"ר ל, א), שכן כל זמן קצר שהוא שהקדוש ברוך הוא מסתפל במעשיהם של רשעים ומתפך בהם לדונם, לכאן או לכאן, מיד אין להם תקומה והם אבודים מן העולם כליל לעולם ועד, שכן הפך ורן במעשיהם של דור המבול, לא היתה להם תקומה, שנאמר בהם: "וימח את כל היקום אשר על פני האדמה"; וכן הפך הקב"ה ורן במעשיהם של אנשי סדום, ולא היתה בהן תקומה, שנאמר בהם: "ויהפך את הערים האלו ... ואת כל יושבי הערים וצמח האדמה"; וכן הפך הקב"ה ורן במעשיהם של מצרים, ולא היתה בהן תקומה, שנאמר בהם: "וינער ה' את מצרים בתוך הים, וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה ... בים, לא נשאר בהם עד אחד"; וכן הפך הקב"ה ורן במעשה של בבל של נבוכדנצר הרשע מחריב בית המקדש הראשון ומחריב את הארץ ומגלה את ישראל לבבל, ולא היתה לה תקומה, שנאמר בה מראש כימי בלשצר מלך בבל וושתי בתו; ועל כלם, על כל הרשעים שבעולם עד סוף כל דורותיהם אמר דוד: "שם נפלו פעלי און, דחו ולא יקלו קוים"; אבל ישראל, אפילו כשהם נופלים, בעוונות, הם נופלין ועומדין שוב, וכן הוא אומר הנביא, שכן "כנסת ישראל אומרת לאומות העולם" בעת שהן לועגות לה ושמחות במפלתה: "אל תשמחי איבתי לי, כי נפלת קמתי, כי אשב בחשך ה' אור לי ... ויציאני לאור, אראה בצדקותי"; ואומר הכתוב בדברי הנביא, שהקב"ה אומר: "כי אני

מסורת המדרש
 מעולם לא הכיח
 אומה ושנית לה
 סוטה ט"ו, תרבי"ד
 פ"ה, ילק"ש מיכה
 תקנ"ו, משלי תתקמ"ה
 חצי כלין והם אינן
 כלים סוטה שם, ספרי
 עקב פמ"ח, האוינו
 תחס"ו, האוינו
 תתקמ"ה, מיכה משלי
 שם משל למה"ד
 לגבור תנ"כ ילק"ש
 מיכה שם למה נסמכה
 פרשה זו לפרשת
 קללות תנ"כ נצבים ב',
 ילק"ש שם

ה' לא שניתי וגו', אמר רבי חנינא בר פפא, אמר הקדוש
 ברוך הוא, מעולם לא הפיתי אמה ושניתי לה. אבל (שם)
 'אתם בני יעקב לא כלייתם', שנאמר, (דברים לב כג) 'חצי אכלה
 בם', חצי פלין והן אינן פלין. וכך אמרה פנסת ישראל, (איכה
 ג יב) 'דרך קשתו ויציבני וגו''. משל למה הדבר דומה, לגבור
 שהעמיד את הקורה והיה זורק בו את החצים. חציו פלין
 והקורה במקומה עומדת. אף ישראל כל זמן שהיסורין באין
 עליהן, היסורין פלין והם במקומן עומדין ואינן פלין. לכה
 נאמר, 'הפוף רשעים ואינם'.

אמר חזקיה בנו של רבי חנינא, למה נסמכה פרשה זו
 לפרשת קללות. לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר אחת
 עם שתיים שנאמרו בפרשה זו חוץ מארבעים ותשע שנאמרו בתורת כהנים,
 מיד הוריקו פניהם ואמרו, מי יכול לעמד באלו. מיד קרא אותן משה והיה
 מפיסן. מה פתיב למעלה מן הענין, ויקרא משה אל כל (זקני) ישראל וגו',

ה' לא שניתי, ואתם בני יעקב לא כלייתם", וכאשר אמר רבי חנינא בר פפא: כך אמר הקדוש
 ברוך הוא: מעולם לא הפיתי אמה ושניתי לה להכותה שנית, אלא במכה הראשונה האבדתיה
 כליל, אבל "אתם בני יעקב, לא כלייתם", והו' שנאמר בתוכחת משה לישראל: "חצי אכלה
 בם", הרי כאומר: חצי פלין, והן אינן פלין, וכך גם אמרה פנסת ישראל מפי ירמיה הנביא
 על החורבן, כביכול מה עשה לה ה': "דרך קשתו ויציבני למצא", משל, למה הדבר
 דומה, לגבור שהעמיד את הקורה שתעמוד ניצבת "כקורת חצים גדולה וחזקה, שתוקעים
 ומעמידים אותה לקלוע בה חצים להתלמד, שהכל מורים (= יורים) בה", והיה זורק בה במקום
 את החצים, והרי חציו פלין והקורה במקומה עומדת, והרי אף ישראל "כד", כל זמן
 שהיסורין באין עליהן, סוף אשר היסורין פלין, והם במקומן עומדין ואינן פלין לעולם,
 לכה נאמר בכתוב הנדרש כאן: "הפוף רשעים ואינם, ובית צדיקים יעמד", והו' שאחרי כל
 פרשת התוכחה אומר הכתוב כאן: "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם ... כל איש ישראל";

וכאשר אמר חזקיה בנו של רבי חנינא: למה נסמכה פרשה זו, "אתם נצבים היום",
 לפרשת קללות שלמעלה? לפי ששמעו ישראל מפי משה מאה קללות חסר אחת עם שתיים
 שהן חשעים ושמונה קללות שנאמרו בפרשה זו של התוכחה, חוץ מארבעים ותשע קללות
 שנאמרו מפי ה' ביד משה בהר סיני "בתורת כהנים", הוא ספר "ויקרא" (שבו נאמרו תורת
 הקרבנות וקדושת ותמימות הכהנים), מיד הוריקו - החוירו, והצהיבו פניהם מרוכ פחד וצער (ראה
 ב"ר מג ב), ואמרו: מי יכול לעמד באלו הקללות הרבות?! מיד קרא אותן משה והיה
 מפיסן בדברים, שכן מה פתיב למעלה מן הענין הזה (דברים כט, א), מיד אחר התוכחה האמורה:
 "ויקרא משה אל כל (זקני) ישראל, ויאמר אלהם, אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם

74

מסורת המדרש
טו. ויאמר יעקב אל
רבקה יליש כאן קיד.
קטו (כה"ע). ונשא
השעיר עליו זה עשו
תראו פי"ט. וזהר ת"א
קלח:

טו. (יא) ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי
איש שער גבר שדין כמה דאת אמר (ישעיה יג, כא)
'ושעירים ירקדו שם' ו'אנכי איש חלק' כמה דאת אמר
(דברים לב, ט) 'כי חלק ה' עמו' רבי לוי אמר משל לקונין
וקרח שהיו עומדין על שפת הגרן ועלה המוץ בקונין
ונסתבך בשערו עלה המוץ בקרח ונתן ידו על ראשו
והעבירו כך עשו הרשע מתלכלך בעונות כל ימות השנה
ואין לו במה יפפר אבל יעקב מתלכלך בעונות כל ימות
השנה ובא יום הכיפורים ויש לו במה יפפר שנאמר (ויקרא
טז, ל) 'כי ביום הזה יכפר רבי יצחק אמר לא שאול הוא
לה ולא שאולה היא לה אלא (שם שם, כב) 'ונשא השעיר

טו. "ויאמר יעקב אל רבקה אמו, הן עשו אחי איש שער, ואנכי איש חלק" — אף
שרבקה מכירה את שינוי טיבם של בניה, ואם היה אומר רק "אולי ימושני אבי, והייתי בעיניו כמתעתע"
הייתי יודע מה הוא אומר, והארץ לומר שעשו "שעיר" והוא "חלק", לרמוז ולומר: עשו "איש שער"
— גבר שדין — איש ממין השדים, המזיקים, המכונים "שעירים", כמה דאת אמר — כמאמר
הכתוב: "ושעירים ירקדו שם" — וחרגום של "ושעירים" — "ושידיו", וכלומר: איך אכניס עצמי
בסכנה להתגרות במזיק הזה! "ואנכי איש חלק" — חלקו ונחלתו של ה', כמה דאת אמר —
כמאמר הכתוב: "כי חלק ה' עמו, יעקב חבל נחלתו" — ואיך אבא אם בני אדם בערמה (פי"ת), ועיי
ע"י בשם אלשיך).

ואילו — רבי לוי אמר: "שעיר" "חלק" — כפשוטו, בעל שער, וקרח, והרמז בדבר הוא —
משל — למה הדבר דומה: לקונין — בעל קווצות שער, וקרח — בעל ראש חלק, שהיו
עומדין על שפת הגרן — במקום שמעמידים ערימות תבואה בשדה, לייבש את המוץ שעל
הגרעינים ולהעיפו ולזרותו ברוח, ועלה המוץ — הדק והיבש — בקונין, על ראשו, ונסתבך
בשערו — כדרך מוץ יבש, שקשה מאד להסירו מבין השער, וגם — עלה המוץ בקרח — על
ראשו, ונתן ידו — והחליק — על ראשו, והעבירו — בקלות, כך — הוא הנמשל: עשו
הרשע מתלכלך בעונות כל ימות השנה, ואין לו — אף פעם — במה יפפר — את
עוונותיו, שהרי מאס לו בקרבנות, כנדרש למעלה (סג, יג), אבל יעקב, שהוא "חלק" ואינו "שעיר"
השואב מוץ ואינו פולט, לכן אף שהוא — מתלכלך בעונות כל ימות השנה, ובא יום
הכיפורים — פעם בשנה, ויש לו במה יפפר, בקרבנות החטאת של היום, שהוא יום כפרה, כמו
— שנאמר — לישראל, זרע יעקב: "כי ביום הזה יכפר עליכם, לטהר אתכם, מכל חטאותיכם".

ואילו — רבי יצחק אמר: "לא שאול הוא לה, ולא שאולה היא ליה", כלומר: אין
המקרא הזה של "שעיר" ו"חלק" מושאל לרמוז על הדרשה הזאת שאין לעשו כפרה אלא ליעקב, ולא
הדרשה הזאת, אף שהיא אמיתית בעובדה, מושאלת למקרא הזה להרמז בו, שהרי כפרשת כפרת יום
הכיפורים לא דרשת למצוא רמז לדבר זה, שהיא לא לעשו, אלא — כך יש לדרוש ולקשר בין

יד
לף
גר
גם
ף
ר'
ות
ים
וה,
זה
ס"
רה
זה
וב
פני
ים,
ח"
תו
—
לי
אה
זב,
בי
לה
גם
—
ס:
ים

מסורת המדרש
 עונותם עונותיהם
 זוהר: ח"ג כה. סד.
 רלבג: הקי"ז חכ"א
 (נב). אולי ימושני
 אבו והייתי בעיניו
 כמתעתע חניי באר"ח,
 כג. ע"ע פנהדרין צב.
 מסי' כלה, כלה רבתי
 פ"ב.

עָלִיוֹ זֶה עָשׂוֹ שְׁנֵאָמַר 'הֵן עָשׂוֹ אָחִי אִישׁ שְׁעִיר' (שם שם,
 שם) 'אֵת כָּל עֲוֹנוֹתֵם' עֲוֹנוֹת תָּם שְׁנֵאָמַר (בראשית כה, כז)
 'וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם'.

'(יב) אֹלֵי יְמוֹשְׁנֵי אָבִי וְהִיִּיתִי בְּעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ כְּמַת
 וּכְתוּעָה וּכְעוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכְבִּים.

וְהִבְאֵתִי עָלַי קָלְלָה וְגו' אֶפְלוּ כְּרָכָה אַחַת שֶׁהוּא
 עֲתִיד לִתֵּן בְּסוֹף אֵינּוּ נֹתְנָה לִי.

(יג) וְתֵאמַר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קָלְלָתְךָ בְּנֵי רַבִּי אָבָא בְּר

"שעיר" שנאמר על עשו, לבין עבודת כפרת יום הכיפורים — שנאמר שם בפרשת כפרת יום
 הכיפורים: "ונשא השעיר עליו את כל עוונותם" — "השעיר" — הידוע (שלא נמצא בכל התורה
 תיבת "שעיר" בניקוד זה, שאינו דבוק ונסמך אלא על עשו, ותיבת "השעיר" רק בפרשת יו"כ) — זה
 עשו, שנאמר — בו, בדברי יעקב אל אמו: "הן עשו אחי איש שעיר", "את כל עוונותם"
 — דרוש "עוונותם" בצירוף תיבות — "עוונות תם" — עוונות יעקב, שנאמר — בו: "ויעקב
 איש תם", וכלומר "באותה שעה — שיבא הקב"ה, לעתיד, לעשות דין ונקמה באדום-עשו, ולכפר
 ולטהר את עוונותיו של עם בני יעקב (יחזקאל לו, כה) — נוטל הקב"ה — את — עוונותיהן של ישראל
 ונותן אותם — ומטיל אשמת כל עוונותיהם של ישראל — על עמלק הרשע, שבא מעשו" (תנדבאי"ו יט,
 ועיי"ש) — "מפני שהוא הסיבה לחטאת ישראל, מפני רוב גזירותיו עליהם, והעברות על הדת, ונחשב לו
 כאילו הוא עשהו" (פירוש "מאורי-אש", שם).

"אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע" — "כמתעתע" — פשוטו: כמתעה ומרקה
 ולועג לו, ומדרשו: "כמתעתע" — בצירוף מילים — "כמת, וכתועה", "כמת" — כרשע שאינו
 מאמין בעולם-הבא שהם החיים הנצחיים שאחרי החיים הזמניים שבעולם הזה, ומחזיק עצמו לבן
 תמותה שאין אחרי מותו עוד חיים, כאשר חשב עשו, כנדרש למעלה (סג, יא) ולכן "רשעים בחייהם
 קרויים מתים" (ברכות יח:), "וכתועה" — להשיג הצלחת עולם-הזה במעשי מרמה, נגד רצון הבורא,
 שהרי אין הברכה הזו אלא על עניני עולם הזה, וכעובד עבודת כוכבים — שהרי "כל המחליף
 בדיבורו — כאילו עובד עבודת-כוכבים, וזהו — שנאמר — כאן: "כמתעתע", ואין "מתעתע" אלא — לשון
 — עבודת כוכבים, שנאמר — בה (ירמיה י, טו): "הבל המה מעשה תעתועים" (עפ"י ילי"ש כאן קט"ו).

"והבאתי עלי קללה ולא ברכה" — אחרי שאמר "קללה" הוסיף לומר גם "ולא ברכה" כלומר:
 אפילו ברכה אחת שהוא עתיד ליתן — לי, היא ברכה של עולם הבא, תורה, וארץ-ישראל, כמו
 שכרכו לבסוף ואמר לו (בראשית כה, ד): "ויתן לך את ברכת אברהם, לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ
 מגוריך אשר נתן אלהים לאברהם" (ועי' רז"ו, בשם פרד"א לה) — בסוף איגה נותנה לי, ואני נוטל
 "קללה" בעולם הזה, "ולא ברכה" לעולם הבא.

"ותאמר לו אמו, עלי קללתך בני" — על מה שמכה רבקה לקבל את הקללה עליה —

כִּהְנָא אָמַר אֲנִי
 ג, יז) 'אָרוּרָה'
 אָמַר ר' יִצְחָק
 רָשָׁע.

(יד) וַיִּלֶךְ
 טז. (טו)
 הַחֲמַדַּת מָה שֶׁ
 (משלי יב, יב)

רבי אבא בר כהנא
 ואכל מעץ-הדעת, ו
 — מפני חטאו, כנ
 לעיל כ, ח), אף את
 רבי יצחק: לא ת
 אמרה לו: "עלי קו
 צדיק, ועשו רשעו
 תהא כאן קללה כי
 "וילך ויקח
 והוסיף לומר "לאכ
 ויבא" — שלשה פ
 על פי דבור אמו, ו
 לעשות כן, שאין י

טז. "ותקו
 הכתוב (שמות כ, יד)
 אותו הבגד היה —
 "גבור ציד" (שם י, י)
 סג, יג, עיי"ש), היא
 עמהם בתיבה, וכשיצ
 בנו, אשר — "בשע
 אצלו" (לעיל סג, שם
 אותם בלבו" (פרד"א)
 שבסוה"ס, ועיין אג"י
 (בראשית כה, כז): "ו
 "חמד רשע מצו
 בהם במצוד וציד -
 "החמודות" — שו

פרשת נצבים

שנת תר"ע

במדבר תנחומא הפוך רשעים ואינם ובית

צדיקים יעמוד וגו' כל זמן שהקב"ה

מסתכל במעשיהם של רשעים ומהפך בהם

אינו להם תקומה וכו'. הנה כ"ק אאמור

וצללה"ה אמר שאין הפירוש מעשיהם של

רשעים העבירות שעושים, דא"כ מה שייך

לומר מסתכל ומהפך בהם, אך הכוונה על

המצוות שעושים, דהקב"ה מסתכל ומבחין

בהם דאם יתהפך עליו הגלגל לא יעמוד

במעשים הטובים האלו לכך אין מעשיהם

נחשבים אצלו כלום, ובית צדיקים יעמוד

כי כל מה שיהי' עמהם הם עומדים על מקומם

ועושים מעשים טובים, עכתדה"ק:

ויש להוסיף ביאור, דמעשי צדיקים נעשים

ברעותא ועומקא דלבא בנקודה הפנימית

שבלב, ע"כ אין להם שינוי, והם כנקודה בתוך

העיגול, דאף שיהפך הכדור ממעלה למטה

תשאר הנקודה בתוכה על עמדה כמו שהי',

משא"כ מעשי רשעים דאף שעושים מעשים

טובים אינם עושים מרעותא דלבא רק

בחיצוניות, ממילא כשיהפך עליו הגלגל

ישתנה מכל וכל:

וזהו הענין שרצה משרע"ה בכריתת ברית

בין ישראל להקב"ה. דהנה הרב ז"ל

מלאדי (בלקוטי תורה פ' זו) כתב דכריתת

ברית בין אלהים איננה על זמן של עכשיו,

דאז כשהם אלהים אינם צריכים כריתת

ברית, אך הברית היא אלהבא, דאף כשיחבטל

הדבר והחבטל האהבה ישארו בברית אהבה.

וזהו שהכניס משרע"ה בלבות ישראל בזאת

הברית שיהיו מעשיהם מעומקא דלבא,

וממילא לא יהי' שינוי למעשיהם מאחר

שעצם שלהם היא כן, ואף אם עושים איזה

דבר רע ח"ו היא רק במקרה, והבחינה לזה,

אם העשי' היא מעומקא דלבא היא ברשפי

אש שלהבתי וגו', אבל כשעושין בקרירות

היא רק מחיצוניות הלב ולא ממקור החיות.

וזהו (משלי ל"א כ"ח) לא תירא לביתה משלג

כי כל ביתה לבוש שנים ופירש"י מלובשים

בכפל נתון תתן, פתוח תפתח: הענק תעניק,

כל אלו מצילין אותן משלג גיהנם, עכ"ל. כי

הגיהנם של שלג בא מחמת עשיית המצוות

בקרירות, והיינו שאין העשי' באה מפנימיות

הלב ממקור החיות ששם היא ברשפי אש

כנ"ל, ומאחר שהוא עושה מחיצוניות ענשו

גיהנם של שלג, אבל לא תירא לביתה משלג

וגו' שכפל הלשון היא המקור והפעולה,

להורות שהעשי' היא ממקור החיות פנימיות

הלב:

ויש במד"ר לפי שהיו ישראל יוצאין

מפרנס לפרנס ממשא ליהושע לפיכך

עשאן מצבה כדי לזרוז, דלכאורה אינו מובן

במה עשה אותם מצבה, ולהג"ל יובן דכיון

שהכניס בלבם שיעשו מעומקא דלבא א"כ

עשה אותם מצבה שלא יפלו ח"ו דאף שילכו

מפרנס לפרנס ממשא ליהושע, דפני משה

כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה וזקנים

שבאותו הדור אמרו אוי לאותה בושא אוי

לאותה כלימה והיתה הנהגה אחרת, דמרע"ה

הי' בבחי' מוח והנהגתו היתה בדרך אחרת

מיהושע, והדור ראו תמיד נסים ונפלאות

השי"ת, משא"כ ביהושע שהדור באי הארץ

היתה עבודתם להתחזק באמונה, ועוסקים

בעניני עולם וחרושין וזרעין, ומאמינים

בחי' עולם וזרעים, א"כ היו יכולין ליפול

ח"ו ממדרגתם, וזה שעשה להם משה מצבה

שיקוים בהם ובית צדיקים יעמוד, ובאמת

בכל ש"ק מתעוררת הנקודה שבלב, ששבת

שהיא יום השביעי כנקודה בתוך שש קצוות,

וזה שאמר התדב"א (פ"א) ימים יוצרו ולו

אחד בהם זה יום השבת לישראל:

וזהו הענין שקורין פ' נצבים קודם ר"ה,

דהנה ר"ה שהוא בחודש השביעי ג"כ

כנקודה בתוך שש קצוות, ומוזה עצמו בא

הדין בר"ה לדון על כל המעשים כמה

פנימיות יש בהם, לכך קורין פ' נצבים מקודם

להזכיר כריתת הברית עם ישראל להורות

יינו שבאו

עומד אחר

גד מגיעין

זבה, והנה

ז מאהבה

ז שה השטן

אם יביא

ות כנגדן

כיות עוד

ז וישתוק

ז יושב הן

ז והבה יש

ה שברים

מ מצינו

שבזוה"ק

והוקענום

ז (שמות

ז (תהלים

זשה אלו

ש לפרש

כ"ב כ"ג)

ם מלשון

יש שבר

שבר זה

יש שבר

זוסף הוא

ז אותם,

ש גדול,

שבר אלא

במצרים

והפירו.

ז מלשון

ריעות

עבחרגום

תקיעות

הסתימה

יר שלש

ז בבחי'

כנ"ל:

שהם עושין מעומקא דלבא והם עצמם פנימיות. ולכך באה הכפרה ביוהכ"פ, דבאמת ישראל הם בפנימיותם טובים ומעשיהם מעומקא דלבא כנ"ל, ואף אם עושים איוה עבירה ח"ו זה רק במקרה לא בעצם ח"ו ולכך בנקל להטהר מהם. וז"ש במדרש (ב"ר פס"ה) ר' לוי אמר משל לקוץ וקרה שהיו עומדין על שפת הגורן ועלה המוץ בקוץ ונסתבך בשעריו עלה המוץ בקרה ונתן ידו על ראשו והעבירו, כך עשו הרשע מתלכלך בעוונות כל ימות השנה ואין לו במה יכפר, אבל יעקב מתלכלך בעוונות כל ימות השנה ובא יוהכ"פ ויש לו במה יכפר, שנא' כי ביום הזה יכפר עליכם. והכוונה כנ"ל דעשו הוא חיצוניות, ואף שנמצא אתו מעט טוב זה רק בחיצוניות והרע הוא בעצם בפנימיותו, משא"כ ישראל הם פנימיות ואף שיש אצלם מעט רע ח"ו איננו אחד עם עצמיותם, כי עצמיותם היא טוב והחטא הוא רק במקרה ע"כ בנקל להכבס ממנו. וזוהי מצות שופר ברה"ה, דהוא לעורר את פנימיות הלב, דלבות ישראל בעצם הם טובים רק מכוסים באבן וצריכין לסלק את האבן, וכמ"ש במדרש (שם פ' ע') וגללו את האבן מעל פי הבאר: [שמעם היו שומעין את התורה, ועי' במת"כ]:]בזה מובן לשון הגמ' (ר"ה ט"ז) תוקעין כשהן יושבין ותוקעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן, דעיקר ר"ה הוא מלכיות כדי שתמליכוני עליכם ובמה בשופר, ומלכות היא רק אצל ישראל שהקב"ה נקרא מלך ישראל דישאל הם פנימיות והקב"ה מתיחס עליהן, וז"ש ובמה בשופר, כי נראה דקאי גם על שתמליכוני עליכם, וכן הוא בריטב"א, דע"י השופר מסלקין את האבן מן הלב ונצמחה מזה מלכות, דשופר הוא פנימיות כמ"ש ז"ל מאן דנפח מתוכו נפח, וממילא מעורר הכח הפנימי א"כ נסתלקה האבן מעל הלב, ויכולין לומר מלכיות:

ובזה יש לומר הטעם שאין תוקעין בשבת, שבשבת אין צריכין סיוע לעורר הנקודה הפנימית ע"י השופר רק השבת בעצמה עושה זה כנ"ל, וע"כ אנו אומרים

בזמירות קבלת שבת קומי צאי מתוך ההפכה, מפני שאו מתעוררת הנקודה הפנימית מעומקא, היפוך ממה שנאמר הפוך רשעים ואינם כנ"ל. וזה שתוקעין כשהן יושבין, כדי שיתעורר הלב עוד קודם ברכת מלכיות ויהיו ברכות מלכיות נאמרין בלב טהור כנ"ל. וז"ש כדי לערבב השטן, דהוא מלך זקן וכסיל ועבודתו להזקין ולהרדים הדבר ושלא להתעורר בעבודת השי"ת מעומקא דליבא וכשתוקעין כדי לעורר הלב היפוך רצון השטן א"כ הוא מתערבב ומתבהיל:

דלמען ספות הרוה את הצמאה, פרש"י לפי

שאוסיף לו פורענות על מה שעשה עד הנה בשוגג והייתי מעביר עליהם וגורם עתה שאצרפם עם המזיד ואפרע ממנו הכל. הגם שדברי רש"י ז"ל אינם מובנים מדוע הוא כן, מ"מ מדבריו למדנו אחר שמדה טובה מרובה ממדת פורעניות, דעל אחת כמה וכמה בעבודת השי"ת שאדם עושה כל השנה וכל המעש"ט ותפלות שנעשו בלא דעת ובלא כוונה, שאינן חשובין רק שוגג, ואח"כ ברה"ה ויוהכ"פ שישאל מעוררין עצמן בעומק הלב א"כ מצטרפין הכל על מה שעשו עד עתה בלא דעת ובלא כוונה, וכאילו נעשה הכל בכוונה רצוי:

להבין שינוי לשון הכתוב, כאן כתיב ומל

ד' אלקיך את לבבך ובפ' עקב כתיב ומלתם את ערלת לבבכם. דהנה כתיב (קהלת ז' כ"ט) אשר עשה האלקים את האדם ישר, היינו שאין לו שום נטי' לצד אחד יותר, ע"כ הבחירה חפשית אצל אדם, אך ע"י העוונות נעשה מכסה ואוטם לחלל הימיני שבלב ששם משכן הנפש דקדושה, וממילא ע"ז מתגבר חלק הרע שמשכנו בחלל השמאלי שבלב, וכמו שפירש הרבי ר"ב מפשיסחא זצלה"ה דברי הפייט, בראותי כל עיר על תלה בנוי ועיר אלקים מושפלת עד שאול תחתיו, שיעיר היא מלשון התעוררות שכל התעוררות לדברים חומריים על תלה בנוי שאין להתעוררות ההיא מכסה ואוטם, אבל עיר

אלקים היינו התעוררות לדבר אלקים מו עד שאול תחתיו, שהרי יש מכסה ו שאין מניח לו להתעורר כראוי: והנה האוטם הזה שפעל האדם במעשי כח ביד האדם להתאמץ בתוקף להסיר את האוטם הזה ע"י יגיעה ב וצדקה וע"י שמירת שבת שנא' (יחזקאל וביום השבת יפתח, ויש כח ביד באמצעות שמירת שבת להתגבר שלא ויסתם רק ישראל פתוח, והנה אוטם זה ערלת הלב, וכמו ערלת הגוף שהיא ר ואיננה מצורת הגוף, כמ"ש במדרש (ב מ"ו א') מה התאנה הזו אין לה פטולח עוקצה בלבד העבר אותה ובטל המון אמר הקב"ה לאברהם אין בך פטולת הערלה העבר אותה ובטל המום, כי זו חלק וזהמת הנחש לבד, כ"כ ערלת הלו דבר תוספת שאיננה מצורת בריאת האו ברא את האדם ישר וכנ"ל, וזה שפרש"י עקב ערלת לבבכם אוטם לבבכם וכיסויו החלק הרע שמשכנו בחלל השמאלי שהוא מחלקי האדם אינו נקרא וזה שבפסוק ומל ה' אלקיך את לבב: לא נזכרה ערלה, וזאת הבטחה אחרת שו יסיר התשוקה מחלק הרע שמתאוה לו גשמיים, ויוסיף זו התשוקה על חלק שתהי' כל התשוקה רק לאהבת ה' וז"ו וגו' לאהבה, ולעומת זה שכל התשוקה במקום שצריכה להיות נאמר ונתן ה' את כל האלות האלה על אויביך ועל וגו' שהאלות הן כחות הסט"א יסיר מ ויוסיף על אויביך ועל שונאיך שהו הסט"א:

ושב ד' אלקיך את שכותך, בתרגום ית תיובתכון, נראה לבאר ה דתשובה מגעת עד כסא הכבוד, ומי הו יכול להגיע שמה, אך השי"ת הוא ומקרב לבם של ישראל לתשובה, ו של אדם היא רק הרצון, ואחר ש מגביהו או יכול שוב בעצמו לשוב ואתה תשוב, דלכאורה אינו מובן הל

אונקלוס

במדבר יח קרח רפח

ית מטרת משכן ומנא קבל
 פולחן משכנא וחילוני לא יקרב
 קותכון: ה ותטרון ית מטרת
 קודשא וית מטרת מדבחה ולא
 יהי עוד רוגזא על בני ישראל:
 ו ואנא הא קריבית ית אחיכון
 קואי מנו בני ישראל קבון מתנא
 יהיבין קדם יי למפלח ית פולחן
 משכן ומנא: ז ואת ובנה עמך
 תטרון ית פהונתכון קבל פתגם
 מדבחה ולמניו לפרוכתא
 ותפלחון פולחן מתנא אייב ית
 פהונתכון וחילוני דיקרב
 יתקמיל: ח ומלי יי עם אהרן

ושמרו את-משמרת אהל מועד לכל
 עבדת האהל וזר לא-יקרב אליכם:
 ה ושמרתם את משמרת הקודש ואת
 משמרת המזבח ולא-יהיה עוד קצף
 על-בני ישראל: ו ואני הנה לקחתיו
 את-אחיכם הלויים מתוך בני ישראל
 לכם מתנה נתנים ליהוה לעבד את-
 עבדת אהל מועד: ז ואתה ובניך
 אתה תשמרו את-כהנתכם לכל-דבר
 המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם
 עבדת מתנה אתן את-כהנתכם והזר
 הקרב יומת: פ"ה וידבר יהוה אל-
 אהרן ואני הנה נתתי לך את-

רש"י

לקט בהיר

(ספרי: (ד) וזר לא יקרב אליכם. אתכם אני
 מזכיר" על כן: (ה) ולא יהיה עוד קצף. כמו
 שהיה כבר" שנאמר (י"ג י"ה) כי ילא הקלף (סס):
 (ו) לכם מתנה נתנים. יכול לעבודתכם של הדיוט
 תלמוד לומר לה"י" כמו שמפורש למעלה לשמור
 משמרת גזרין ואמרכלין (סס): (ז) עבודת מתנה.
 צמתנה נחיתה* לכס"י: (ח) ואני הנה נתתי לך.
 שנינו נוסחת. תהיה רמב"ן.
 עליכם מוטל (רא"ם): (ט) ר"ל לרין שתשמרו עבודתכם מאד, שאין זה עול ומשא עליכם עד שהעבודה ממה להקב"ה,

(ו) כלומר דיבר לנוכח אל הכהנים והלויים שהזר לא יקרב
 אליהם שהם באחריות, אבל אין זה אומר שהזר בעצמו פטור,
 ואין זה קותר מאמר חז"ל בספרי ובגמ' זכחים ע"ז שהוא
 אזהרה לזר, אלא מזהיר את הכהנים והלויים שהזר לא יעבור
 על לאו זה, כי כל פרשה זו נאמרה לטובתן של ישראל ולעזור
 להם שלא יבואו לידי קריבה ועונשין (ג"א: ז) זה פי'
 מיצת עוד (ספרי: ח) פי' נמונים לכס צאומה עבודה
 שהוא לה, שאם לא הייתי נותן הלויים לכס היה גם עבודתם
 אהרן נתתי לך את-

אור החיים

להקשות לאצוי מצרייחא זו שאין צה זכרון צ'
 עבודה לויס והקשה מצרייחא אחרת, גם צזה
 יהיה סיפא דצרייחא צדרשת הכחוצ גם הס גם
 אחס שהצוא התנאצ"י, ואמר כי הלויס צשל כהניס
 צמיתה אבל כהניס צשל לויס איניס אלא צאזכרה
 והטעם כמו שכתבתי צפירוש דצרי רמז"ס קצ"ד,
 ומעכה עלה פסק רמז"ס וספרי וצרייחא דערכין
 צקנה אחד:
 ה. ואני הנה נתתי וגו'. טעם אומרנו ואני צ"י,
 נתחיון לומר כי צעד מה שהטלתי

אור בהיר

צמיתה, ואחס צשלהס צאזכרה. אבל לוי צלוי לא נזכר כלל צצרייחא אלא אצוי צא לחדש שגס לוי צלוי צמיתה. קעג) פי' יהיה
 מתוך קושיא צ' שהקשיט חנא אהיכא קאי. קעד) שלא מנינו אזהרה צבמקום אחר, וזו אזהרתס, ואין כאן עונש מיתה.
 קעד) הלא מיצת נחתי בעצמו פירושו אני נחתי.

מִשְׁמַרְתָּ לְךָ נְתָתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָהּ
 לְחֻקֵּי עוֹלָם: ל זה יהיה לך מקדש
 תִּקְדְּשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנָם לְכָל־
 מִנְחָתָם וּלְכָל־חַטָּאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמָם

ואנא הא יהבית לך ית ממרת
 אפרשותי קבר קודשיא דבני
 ישראל לך יהבתינן קרבו
 ולבנה קנים עלם: ט דין יהי לך
 מקודש קודשיא מותר מן אשחא
 קר קורבנהון קבר מנחתהון
 וקבר חטותהון וקבר אשמהון

רש"י

לקט בהיר

בשמחה (הנה) לשון שמחה הוא זה"כ כמו (שמות ד' י"ד)
 הנה הוא יולא לקראחך ורחך ושמח בלבו, משל למלך
 שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה
 בערכאין"י"ז) זה אחד וערער על* השדה אמר לו
 המלך כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך* הריני כותב
 וחוחס לך ומעלה בערכאין, חף כאן לפי שזה קרח
 וערער כנגד אהרן על הכהונה בזה הכתוב ונתן לו
 כ"ד מתנות"י"ח) כהונה בצרית"י) מלח עולם (חולין
 ק"ג), ולכן נסמכה פרשה זו לכאן (ספרי): משמרת
 תרומתי. שאלה לריך לשמרן בערכה"י): למשחה.
 לגדולה"י) (ספרי - חולין ק"ג): (ט) מן האש. לאחר
 הקטרת האשים"י) (ספרי): כל* קרבנם. כגון זבחי
 שלמי זכור"י): מנחתם חטאתם אשמים. כמשמרו:

שינוי נוסחאות • עליו ועל השדה • עלך • בכל

אדרבה, מתנה גדולה נתתי לכם בזה שזכייתם להיות משרתים
 את המלך, עד כדי כך שהזר הקרב יומת, שנגע במחנת
 המלך כשלוקה כהונתם (רמב"ן). וגם לפי שהיא מתנה
 חשובה, יתרבה הקנאה אליכם ויתאוו כולם לעבודתכם,
 ולפיכך רריך שתשמרו היטב (ספרי): י) שפינת הנה
 הוא ענין זירח והכנה, ובפרט כשהוא מיוחד כמו כאן, וכל
 הנעשה ברצון ושמחה נעשה בהכנה וזירח (ג"א), אבל אין
 זה אומר שכל מקום מינת הנה הוא לשון שמחה, ומציא
 ראה מוראך ושמח בלבו שאפשר לפרש כן, ולזה דקדק רש"י
 לומר לשון שמחה הוא "זה" (ד"ד), ובספרי הקשו מנה
 דכתיב ואני הנני מציא מנוח, ומשי באבד רשעים רנה,
 משום שהיה לר"ל תירוח הגון ונכון, אבל אין זו קושיא
 באמת, וענין שמחה זו מה זו עושה, אפשר לומר שלא התנה
 הקב"ה עם אהרן שום תנאי, כאלו הנותן מתנה לחבירו

בידידות שאינו עולה על דעתו להתנות שום תנאי (ב"ב), גם אינו כמו שזכר פעולה לפועל שהוא מחמת הכרח שחייב לו ולא
 בשמחה, משא"כ מעשר ראשון ללוי הוא שזכר פעולה כדלקמן (בד"א): (יא) הוא מושב קבוע לדון לשרים ולשופטים
 (הערוך), והוא כמו שמוסר שטרותיו לז"ד: (יב) הרמב"ם צ"ל מה' בכורים מונה אותם, י"ד שזה להם ע"י המוצא,
 בשר חטאות, בשר אשמות, שלמי זכור של עזרת, שירי העומר, שירי המנחות, שמי הלחם שנעצרת, לחם הפנים בכל שבת,
 שמן מזורע, עורות קדשים כולם, מהו ושוק של שלמים, המורס ממודה, המורס מחיל זור, בכור בהמה טהורה, והבכורים,
 ג' שהם קדשים והכהן מחזר אחריהם, תרומה, תרומת מעשר, והחלה, ו' שהם ממון כהן והם חולין, הזרוע לחיים והקיצה
 מבהמת חולין, ראשית הגז, שדה אחוזה, פדיון הבן, פדיון פטר חמור, גזל הגר, והחרמים: (יג) משל הדומה לנמשל, שכבר
 נתון להם מסיני, ועמה בזה הקב"ה להבטיחם בצרית מלח, דכתיב לקמן פסוק י"ט צרית מלח עולם, ורצו בו ליישב הכפל
 שאמר נתתי לך לך נתתים, נתתי לך כבר ועמה לך נתתים בצרית כרותה (ב"ב): (יד) ולא לשמור אותם מור כמו שממרו
 דלעיל, שהלא קודם שקבל הכהן היו ביד ישראל ומי שמרס (ג"א), אלא לריך לשמרם שלא לטמאות אותם (רא"ם): (טו)
 זו דעת ח"ק בספרי, וכן תרגמו אונקלוס לרבו שפירושו לגדולה, ולשון מושאל הוא, לפי שמשחת מלכים וכהנים גדולים
 בשמן אין ענינה לעדן בשרו להיות רך ורטוב אלא להגביהו ולגדלו, ומשמע בו הכתוב הגם שאין כאן שום משיחה שהלא
 המדובר מכל תרומה ושמן הוא רק פרט אחד, וענינו כאן לומר שאינו פחיתות וציון בתורת נדבה, אלא כאיש מכובד ההוזמן
 לאכול משולחן המלך (מ"ל), וזו פשוטו, ונראה שכן רצון רבינו לפרשו, אבל בגמ' פירשהו שריך לאכלם בגדולה ולעשות
 מטעמים כשלתן מלכים: (טז) זה כלל על כל המנות אשר חלק מהם בא על האש אין הכהן ראוי לטול חלקו ואינו זוכה
 בו רק אחר שהעלו על האש חלק המוצא, כי כהנים משלתן גבוה קא זכו, ושלחן גבוה הוא המוצא והאש, ופי' מן האש, מזמן
 האש, כמו (לעיל ט"ו כ"ג) מן היום אשר נזה ה' והלאה (ב"ב), אבל ודאי שאין פירושו חלק מן האש עצמו או מן אותם
 שינסע על האש, שהרי אין זה שלהם (רא"ם): (יז) שאין פירושו ממש כל קרבנם שהרי כתיב לבדו מנחה חטאת ואשם,

די יתיבון
 די לך יהי
 קודשין ו
 ייבול יתי
 יא ודין ק
 קבר ארני
 יהבתינן
 קנים על
 ייבול יהי

אשר יש
 הקדשים
 שאין נאכ
 (יא) תו
 ומהשלמיכ
 שהרי אל
 עמאים

הכתוב על ו
 האשם "ה
 ו"ל: ואגזל
 והש"ח כתב
 שזה זו בדב
 שלא נכנס;
 אי"כ ק"ק ו
 קדשים קלי
 על רבינו ו
 היותר מקו
 סתם שלמי
 ונקרא חרו
 תרומת מן
 שלמים שא
 עשה, שא
 ממקום א
 מכלל עשי
 בהם, אבל
 כמו תרוס
 דבר אחר

ספר

פנים יפות

השלם

על התורה

והוא חלק שלישי מספר

הפלאה

למרנא ורבנא, רבן של כל בני הגולה, הגאון האמיתי, אור עולם, אביר
הרועים, מאור הגולה, בוצינא קדישא, החסיד המפורסם, קדוש ישראל
רבינו פינחס הלוי איש הורוויץ זצלה"ה
אשר שפט את ישראל והרביץ תורה לתלמידים
בק"ק וויטקוב ולעחוויץ ופראנקפורט דמיין
מחבר ספרי הפלאה על מסכתות הש"ס וחידושי שו"ע, ספר כתובה
על מס' כתובות, וספר המקנה על מס' קדושין, שבת אחים ונתיבות
לשבת על אבן העזר, ושו"ת גבעת פנחס, ועוד חיבורים יקרים

חלק רביעי

ספר במדבר

יוצא לאור בהוצאה חדשה מתוקנת ומבוארת
בעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת השמיטה תשע"ה לפ"ק
(התוארים הם מנוסח ההסכמות)

(כולם) [כלום], מכל מקום יש להם שכר מן הכהנים שניתן להם מכל ישראל פדיון בכור ופטרי חמור והלויים פטורים מזה, הרי שמקבלים שכר מן הכהנים. והיינו דכתיב וילוו עליך וישרתוך.

והיינו שאמרו (בספרי) (בילקו"ש השנב) שהוזהרו הכהנים על [ידין] הלויים והלויים על [ידין] הכהנים. ^{ק"י} שהרי מתנות כהונה היו בשביל שירות ישראל, (שלהם) [שהם] עובדים עבודתם, וכן הוזהרו הכהנים על [ידין] הלויים, שהם עובדים עבודתם, הרי שהלויים מחויבים על ידי שירות הכהנים בחנם, והכהנים מחויבים בעבודת הלויים בשביל שירות הלויים אותם.

ועל פי זה יש לפרש, מה שאמר משה רבינו ע"ה (לעיל טו, טז) אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם. פירוש, שלא עשיתי כעת שום רעה להם במה שהובדלו הלויים, שהרי אין להם שום שכר עבודה. ואף המתנות כהונה שנתנו לאהרן, הרי התרומה והבכורים לא נהגו אלא בארץ, ואף המתנות וראשית הגז קיימא לן דאינו נוהג אלא בארץ, כדאיתא בחולין פרק ראשית הגז (דף קלו:). ואף שהיה להם חלק בקדשי המקדש, אין זה הנאה משלהן, [אלא] משלחן גבוה קזכו, כדאיתא בבבא קמא דף י"ג (ע"א).

ק"ח "ויודבר ה' אל אהרן אתה ובניך ובית אביך אתך תשא את עון המקדש]. אתה ובניך, הכהנים, ובית אביך, אלו הלויים, מלמד שהלויים מוזהרים על ידי כהנים, ומנין אף הכהנים על ידי הלויים, שנאמר ואתה ובניך [אתך] תשא את עון כהונתכם. [ובמדרש הגדול הנוסח: אתה ובניך, אלו הכהנים, ובית אביך אתך, אלו הלויים, מלמד שהלויים מוזהרין על ידי הכהנים, והכהנים מוזהרין על ידי הלויים]. ק"ט "מתני' את מי ממשכנין [למחצית השקל], לויים וישראלים.. אין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום, [אבל מן הדין חייבים במחצית השקל]. אמר רבי יהודה, העיד בן בוכרי ביבנה, כל כהן ששוקל אינו חוטא, [אבל מן הדין פטורין הכהנים], אמר לו רבי יוחנן בן

אלא דאמרינן בקידושין דף ל"ז (ע"ב) דפטר חמור נהג במדבר. אך גם זה אינו, דהרי באותה שעה עדיין היו פטורים מפטרי חמוריהם, כדאמרינן בבכורות (דף ד:): דשה אחד של בן לוי פטר כמה פטרי חמורים של ישראל. ולפי שנהג פטר חמור במדבר, להכי פרט אותם לא חמור אחד מהם נשאתי, הרי לא הרעותי את אחד מהם.

ויש לפרש מה שאמר (לעיל שם) אל תפן אל מנחתם. פירש"י, יודע אני שיש להם חלק בתמידי ציבור, אף חלקם לא יקובל לפניך לרצון, נתיחנו האש ולא תאכלנו. היינו לפי מה שאמרו בפרק קמא דשקלים (ה"ג), העיד בן בוכרי, כהן ששוקל אינו חוטא, ע"ש, והיינו [מ]דכתיב (השא ל, יג) כל העובר על הפקודים. ק"ט אם כן משה ואהרן שלא היו במנין הפקודים לא (נשא) [נתנו] חלק בשקלים, אם כן כיון שהמה מתכפרים בקרבן תמיד הניקח מתרומת השקלים שהם של ישראל, הרי נהנו מהם, לכך ביקש שיניח האש את חלקם, כדי שלא יהיה [להם] שום הנאה מהם, ויתכפרו בשל ישראל זולת חלקם.

ו (ח) **ואני הנה נתתי לך את משמרת** תרומותי. בילקוט (חשנה, בשם ספרי פ"ס ב), ואני, ברצון, הנה, בשמחה וכו'. לפי פשוטו הוא, על ידי שנותנים לו בעין טובה

זכאי, לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא, [כדעת תנא קמא].. [גמ'] כתיב כל העובר על הפקודים, רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר כל דעבר בימא יתן, וחרנא אמר כל דעבר על פיקודייתא יתן. מאן דאמר כל דעבר בימא יתן, מסייע לרבי יוחנן בן זכאי, מאן דאמר כל דעבר על פיקודייתא יתן, מסייע לבן בוכרי. ואמרינן עלה (במנחות כא:), ולבן בוכרי כיון דלכתחילה לא מיחייב לאיתויי כי מייתי נמי חוטא הוא דקא מעייל חולין לעזרה, [ומשני] דמייתי ומסר להון לציבור [אז אינו חוטא]. וכתבו תוס' (שם), לבן בוכרי אפילו לויים פטורים כמו כהנים, כדפריש טעמא במסכת שקלים, כל העובר על הפקודים, ושבת לוי לא נפקד [עם ישראל אלא לבדם].

ובשמחה נשתלחה ברכה במתנות, כדאיתא בפירש"י בקידושין דף נ"ג (ע"א ד"ה הצנועין, מבריתא ביומא לט.) שנשתלחה ברכה בלחם הפנים כל כהן שהגיע לו כזית היה שבע והותר.

וכן כתיב גבי נותני צדקה (ראה טו, י) נתון תתן לו ולא ירע לבבך [כתתך לו] כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך. ואמרו חז"ל (ספרי שם פ"ס סד) נתון תתן אפילו מאה פעמים, פירוש, עד שיהיה לעניים כדי שביעה. אבל המוכחר הוא שיתן בעין טובה ובשמחה, ק"י שאז נשלח ברכה להשביע את העני במעט אשר תתן לו, ק"י ולא יצטרך ליתן לו מאה פעמים. ואמר בשכרו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' בכל מעשך [ובכל משלח ידך], היינו בנתינה כמה פעמים כן יהיה ברכת ה' על פי כל מעשיו שיורכה בעשייתו, אבל אם יעשה המוכחר שיתן בלב טוב כדי שיהיה ברכה אצל העני, כן יהיה ברכת ה' בכל משלח ידו, דהיינו בלא טורח ועשייה מרובה, אלא בשילוח ידו במעשה מעט, ויהא ברכת ה' בכל אשר לו.

וכבר פרשנו בזה ק"י מה שאמרו חז"ל (ברכות ג:) שאמרו ישראל לרוד המלך ע"ה עמך ישראל צריכין פרנסה וכו', אמרו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליתו. והוא [כ]ענין הקומץ שהקריבו על המזבח שנקרא ארי (ע' ישעיה כמ, א, וברש"י; יחזקאל מג, טו-טז), [ש]אם לא הקריבו ברצון טוב מן המוכחר לא ישלח ברכה במעשה ידיהם, כמפורש במלאכי (א"י-ב,ב), ק"י וכן הוא כשנותן [צדקה] בקומץ ובעין רע אין ברכה לעני במעשה ידיו.

וידו שאמרו, ואני הנה נתתי לך, ואני ברצון הנה בשמחה. [שיתנו ברצון ובשמחה].

קב שעל זה אמר ולא ירע לבבך כתתך לו. קבא זה שאמר כתתך לו, אפילו נתינה אחת מועטת. קבב עיין פ' תרומה (כה, ב; כו, א), ובהערה כג שם. קבג "ואמרתם הנה מתלאה [בהמה כחושה. רש"י] וגו' והבאתם גזול ואת הפסח ואת התולה וגו', וארור נוכל ויש בעדרו זכר וגודר וזוכח משחת לה' וגו', אם לא תשמעו ואם לא תשימו על לב לתת כבוד לשמי

כדי שיהיו ברכה ושביעה במתנותיכם. ועיין עוד בזה בסמוך (ד"ה ועוד יש לפרש).

איתא כשבת דף כ"ה (ע"א), ק"י הא בחול שפיר דמי, מאי טעמא, אמר רב כשם שמצוה לשרוף [הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת], ואמר רחמנא בשעת ביעורה תהני ממנה, והיכן אמרה תורה, מדרב נחמן, דאמר קרא ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי, בשתי תרומות הכתוב מדבר וכו', ואמר רחמנא שלך תהא להסיקה תחת תבשילך.

יש לפרש מה שהקדים רב כשם שמצוה לשרוף וכו', וכל האריכות הוה, דהוא מיותר, דהוי סגי במה שאמר שלך תהא להסיקה תחת תבשילך. ק"י

יש לפרש, על פי מה שכתב המגן אברהם בסימן תק"ז (סק"ג), דאף דבדבר דשרי לבתר דמיקלי קלי איסוריה לאפות בפת, אבל להנות מן האור בעוד שהוא קיים אסור. והוא מבואר מסוגיא דפסחים דף כ"ז (טו"א) גבי עצי ערלה דאסור כשאבוקה כנגדו.

אם כן יש לומר, דאף על גב דאמרה תורה שלך תהא, היינו לאפות בפת לאחר שהוסק התנור, דכבר קלי איסוריה, אבל מתניתין ק"י דבחול שפיר דמי להנות מאורה, הוה אמינא דאסור, כמו שכתב המגן אברהם כנ"ל דהוי כנהנה כשהוא בעין. לכך הקדים רב כשם שמצוה לשרוף, דקיימא לך בסוף תמורה (דף לז.) דכל הנשרפין אפרן מותר, אם כן אינו צריך קרא לאחר שנשרף דמותר להנות, ועל כרחך אמרה תורה בשעת ביעורה תהנה ממנה, והיינו דמפרש שלך תהא

אמר ה' צנאות ושלחתי בכס את המארה וארותי את ברכותיכם וגם ארותיה כי אינכם שמים על לב. קכד אהא דתנן התם, אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב. קכה וכן הקשה הרשב"א, ונשאר בצ"ע. קכו דתנן אין מדליקין בשמן שריפה ביום טוב, דדייקינן מינה הא בחול שפיר דמי, דמיירי מהנאת הדלקת הנר.

להסיקה תחת תבן כנגדו, והוא

והנה התוספות נ [טמאה וא נדריש רבי אליעז משמרת תרומותי] תרומה תלויה וכו'

לכאורה קשה, י ה"ב דו להקל, אם לא בלאו עליו באשם תלוי. תלויה, דהא

ולכאורה היה נר בכיפה ספיקא דרבנן, דכל וקולא עבדינן לחומ דכיון דאיכא חומר חומרא שלא לטמא ו בתרווייהו לחומרא שימי

אך לפי מה שכתנו לט. הובא בכס"כ [הוא] מסוגיא דקידו והתם נמי איכא חו ממזר מותר בישראל הכי

על כרחין צריך לון טפי, כמו שאמ דכהנים דחמירי. וע בעשרה יוחסין (קדו

קכו ולא קאמר להסיק הב"ש אה"ע סי' ר' סי וספק זונה כולן מדאו ורבינו בספר המקנה י

שיל"ת

ספר

התם סופר

על התורה

השלם והמפואר

דברים

מרבינו משה סופר זצוק"ל

בעל שו"ת והידושי "התם סופר"

יצא לאור במהדורה הראשונה בשנים תשי"ח - תשכ"א מכת"ק,
בתוספת ציונים מתנ"ך ומחז"ל, והערות "שער יוסף"
על ידי הגה"צ רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל חתן הג"מ שלמה אלכסנדרוי סופר זצ"ל
בן מרן רבי שמעון סופר זצ"ל אבד"ק קראקא ובעל מכתב סופר
בן מרן רבנו המחבר זצ"ל

ועתה יוצא לאור במהדורה מושלמת חדשה ומפוארת
על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש ההתם סופר ז"ל
עיה"ק ירושלים תובב"א
תשפ"ב

מהדורת שטראקסער

במילה המרומז בר"ת מי יעלה לנו השמימה. (תקפ"ז)

כי קרוב אליך ה' ברכה מאד בפיך ובלקיך לעשותו. (ל יר)

כתב של"ה (מסכת יומא נר מצוה אות פ) הם ג' דברים הצריכים לתשובה, פה, לב, אברי העשיה. ולפע"ד שבזה יובן פירוש הפיט (וכרונות ליום ב' דראש השנה) עשה פלא לחיים לבל יהיו כמתים, כי פל"א ר"ת פ"ה ל"ב א"יברים, ומבקשים אנחנו שלא נהיה ח"ו כמתים כרשעים, אלא שיעשה הפל"א שלנו לחיים לשוב לפניו. ה' יזכנו לשוב באמת ובתמים ונעמוד לפניו חי ביראתו כל היום אמן ס'.

העדתי בכם היום וגו' תחיים ותמות נתתי לפניך הברכה והקללה. (ל יט)

חיים ברכה גימטריא צר"ה, כדפירש רש"י לעיל (כט יב) שהצרות הם מעמידין את ישראל וגורמים להם חיים וברכה אמיתות, מות קללה גימטריא תרי"א, כמו אדו"ס סח ותור"ה מגינה סט. (תק"ס)

העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ תחיים ותמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בתחיים למען תחיה אתה וורעך. (ל יט)

פה לב אברים ר"ת פל"א, שבהם עיקר התשובה וזה פירוש הפיט עשה פלא לחיים לבל יהיו כמתים היינו כרשעים

חיים ברכה גימטריא צר"ה, כדפירש רש"י לעיל (כט יב) שהצרות הם מעמידין את ישראל וגורמים להם חיים וברכה אמיתות, מות קללה גימטריא תרי"א, כמו אדו"ס סח ותור"ה מגינה סט.

שמים וארץ ששמים בבריאחם לעשות רצון קונם עדים שהחיים הם הברכה כי יפה שעה אחת בתורה ומעש"ט בעוה"ז ובחרת בתחיים שתרצה שיאמרו ורע החיים שמועות מפיך

כי אנו אומרים ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, הרצון כי נוח לו לאדם שלא נברא יתר משנברא (עירובין יג ע"ב), אך התוס' (שם ד"ה נוח) כתבו שזה לא נאמר על הצדיק כי לו נוח שנברא וטוב לו ולדודו, וצ"ל מה שכתב הב"ת (או"ח ס"ו מו ס"ז) אנו מברכים שלא עשאני גוי ולא מברכים שעשאני ישראל, משום שנוח שלא נברא, היינו היחיד אינו יכול להחזיק עצמו לצדיק, ועל כן האומה בכללות דכתיב גבה ועמך כלם צדיקים (ישעיה ס כא) ע"י קבלת התורה, על כן אנו מברכים ברוך הוא אלקינו שבראנו לכבודו ולא מברכים ברוך שלא בראנו מן התועים, אלא מברכים על הבריאה, משום שנתן לנו תורת אמת, ומסיים וחיי עולם נטע בתוכנו, ר"ל כמו העולם כגון שמים וארץ ששמחים במה שנבראו אע"פ שאין להם שום תענוג בעולם הזה ורק במה שעושים רצון קונם, הכי נמי אנחנו עמו וצאן מרעיתו. ומנא תימרא שהם שמחים במה שהם נמצאים, שהרי ראינו בעינינו בשעת מתן תורה ארץ יראה (תהלים עו ט) ושמים נטפוע (שם סח ט) שחששו שמא יחזרו לתהו ובהו (שכת פח ע"א).

וזו שאמר הגה העידותי בכם השמים והארץ שראיתם כי הם שמחים בכריאתם, מזה תכינו כי מה שנתתי לפניכם תחיים ותמות הוא ברכה וקללה, רצוני

שער יוסף והוספות

סז. במאמר זה סיים מרן החידושי אגדה עה"ת משנת תקס"א, וכתב אחר מאמר הנ"ל: "הושלב"ע חידושים על סדר הפרשיות משנת אשר"י כ"ל ירא ה"י". (שער יוסף). סח. בחשבון מנצפ"ך. (שער יוסף). היינו שהמ"ם סתומה עולה שש מאות. סט. בבראשית רבה (סה כ): "בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו, ואם לאו הידים ידי עשו". ע. בתהלים: "ארץ רעשה אף שמים נטפו מפני אלהים זה סיני", וברד"ק: "יש מפרשים זה הפסוק כולו על יום מתן תורה".

החיים הוא ברכה והמו שמחייב השכל בהיפך י אחת בתורה ומעשים מ מכל חיי העולם הבא ואמר עוד כל כך חביב הצדיקים כדי לעבוד בו כבר בעולם הבא מתאו שרש אצל בניהם ותלמי

ישעיה סא-סג

שוש אשיש פה תגל הלבישני בגדי ישע מעיל יכתן פאר וכפלה תערו י"ל להתלמיד חכם בו והעם הארץ בד והקב"ה משפיע לחו להתלמיד חכם פאר הו די מתסור פרנסתו. והנה יהודה הנה לשלום מר ו ואמרו חז"ל (ברכות י ששגר לו שלום מר לו, עצמו כי אם בזכות דוד והכי נמי כשהקב"ה בזכות אבות וכדומה ו והיינו שוש אשיש בהו לי שפע, ובאותה שעה

עא. ששעה אחת של קודו (תהלים סא ה) אגורה באהלך רבנו של עולם, יהי רצון מ כל ת"ת שאומרים דבר ש עזרא (בראשית מה יד): "כי שם פסוק ל"ב ורמב"ן. (שע

ישעיה סא-סג שוש אשיש פה תגל הלבישני בגדי ישע מעיל יכתן פאר וכפלה תערו י"ל להתלמיד חכם בו והעם הארץ בד והקב"ה משפיע לחו להתלמיד חכם פאר הו די מתסור פרנסתו. והנה יהודה הנה לשלום מר ו ואמרו חז"ל (ברכות י ששגר לו שלום מר לו, עצמו כי אם בזכות דוד והכי נמי כשהקב"ה בזכות אבות וכדומה ו והיינו שוש אשיש בהו לי שפע, ובאותה שעה